

Et bylivsstudie:

Enghave Plads under COVID-19

Fagmodulprojekt: Plan, by og proces

4. semester - forår 2020



Eksamensgruppenr: S2025157662

Gruppens medlemmer:

Patrick Wiinholt Møhlholm: 66705 - pawimo@ruc.dk

Magnus Vadgaard Berndt: 66406 - mberndt@ruc.dk

Vejleder: Nina Moesby: moesby@ruc.dk

Dato: 27/05/2020

Antal tegn: 95.999

Abstract

This project seeks to examine how public life at Enghave Plads in Copenhagen, can be understood during COVID-19 with public life studies. To do this, the case of this project is to study the activities in the public space of Enghave Plads, before and after phase two of the governmental reopening of the Danish society.

To characterize COVID-19 as a global pandemic Ulrik Becks theory of the Risk Society is used.

Theory about Gentrification by Robert A. Beauregard is involved to elaborate how gentrification has evolved through history and how it is characterized in urban spaces today. Theories of public life studies by Jan Gehl is embedded to understand and analyze the public life of Enghave Plads.

The conclusion of this projects: by using public life studies, this paper concludes that the number of people at Enghave Plads is increased, after phase two of the reopening of the danish society.

This because the users of Enghave Plads have been in lack of human contact for a while.

Furthermore the amount of commercial activities is drastically increasing, which demonstrates the tendencies about gentrification.

Begrebsafklaring

Fase to: fasen hvor Regeringen lempet på flere restriktioner i samfundet under COVID-19, her forstået som den del af fasen, hvor caféer og restauranter må åbne igen d. 18. maj 2020.

Enghave Plads: afgrænset til den ene del af Enghave Plads som blev renoveret i forbindelse med metrobyggeriet - der er altså ikke tale om området med skatepark, legeplads og park.

Brugere: de mennesker som bruger Enghave Plads og som indgår i vores observationsstudier.

COVID-19: en generel betegnelse for virussen, sygdoms pandemien COVID-19 og den situation eller krise som den medfører.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Begrebsafklaring	2
Indholdsfortegnelse	3
Indledning	4
Problemfelt	4
Problemformulering	5
Videnskabsteori	5
Kontekst	7
Globalisering	7
Urbanisering	8
COVID-19	9
Case	12
Historien om Vesterbro	12
Enghave Plads	13
Åbning af City-ringen - det nye Enghave Plads	14
Teori	16
Jan Gehl & Bylivsstudier	16
Risikosamfundet	19
Gentrificering	22
Gentrificering på Vesterbro	24
Metode	26
Observation som metode	26
Framework - udviklingsproces og rationale	29
Analyse	37
Diskussion	45
Konklusion	49
Litteraturliste	51

Indledning

Vi startede projektet med en feltundersøgelse, på cykel rundt i København, for at lokalisere interessante byrum som kunne være relevante at lave observationsstudier af. Vi endte med at finde Enghave Plads meget interessant, fordi den umiddelbart rummede mange kvaliteter, som kunne danne et godt grundlag for vores observationsstudier. Undervejs i vores proces, fik vi øjnene op for COVID-19 og hvordan dette aspekt kunne være en interessant og unik vinkel på projektets case. Vores observationsstudie udarbejdes ud fra teori om bylivsstudier af Jan Gehl, med henblik på at undersøge brugernes fysiske adfærd på Enghave Plads. Der vil blive undersøgt aspekter som *køn, alder, aktivitet, position og tidspunkt*, for at undersøge hvordan dette ændrer sig, i takt med samfundets påvirkning af COVID-19.

Der vil i projektet yderligere inddrages Ulrik Becks teori omhandlende *risikosamfundet* til at karakterisere COVID-19, i en samfundsrelevant kontekst og hvilke begreber og tendenser der gør sig gældende, både nu men også i en historisk kontekst.

Yderligere vil Vesterbro og Enghave Plads, vil blive sat i en historisk kontekst ud fra begrebet *gentrificering*, som vil bidrage til forståelsen af udviklingen af Vesterbro og Enghave Plads, ud fra teori af Robert A. Beauregard. Gentrificering vil yderligere blive sat i kontekst på Vesterbro og Enghave Plads, ud fra Henrik Gutson Larsen og Anders Lund Hansens bog '*Gentrification - Gentle or Traumatic?*', for at undersøge om disse tendenser stadig finder sted.

Problemfelt

Projektets case blev udvalgt på grund den nuværende COVID-19 situation, som påvirker mange samfund rundt om i verden. I denne forlængelse fandt vi det relevant at undersøge, hvordan COVID-19 påvirker et byrum, og undersøge de forskelle der eventuelt måtte være. Denne mulighed var oplagt, eftersom offentliggørelsen af fase to af genåbningen af samfundet skete i samme tidsrum, som vores opgave kunne skrives.

COVID-19 er en verdensomspændende pandemi, som har vist sig at have meget stor betydning for verdens samfund, heriblandt det danske. COVID-19 har bidraget til en anderledes dynamik som mennesker omgås på, på mange parametre. Dette projekt vil undersøge hvordan COVID-19 påvirker brugernes adfærd på Enghave Plads.

Vi vil i denne rapport undersøge Enghave Plads, med henblik på brugernes tilstedeværelse og adfærd, når forudsætningerne i byrummet ændrer sig med COVID-19 situationen, med udgangspunkt i genåbningen af restauranter og caféer d. 18 maj 2020, som led i fase to. Ud fra et dertil indrettet framework, vil vi lave et observationsstudie af Enghave Plads under COVID-19. Vi har valgt at tage udgangspunkt i observationer omkring fase to af genåbningen af det danske samfund, med åbningen af restauranter, caféer og barer, som der ligger mange af på Enghave Plads og kan bidrage til forståelsen for, hvordan risikosamfund og gentrificeringen på Enghave Plads foregår.

Problemformulering

Hvordan kan brugernes ophold på Enghave Plads forstås, under genåbningen af fase to under COVID-19, ved hjælp af observationsstudier?

Videnskabsteori

Videnskabsteoretisk tilgang

Den videnskabsteoretiske tilgang til projektet tager afsæt i den filosofiske hermeneutik, udviklet af Martin Heidegger og Hans-Georg Gadamer i det 20. århundrede (Juul, 2012). Hermeneutik betyder fortolkning og handler om at vores forståelse af verden ikke umiddelbart er tilgængelig, og at vi derfor må fortolke på vores verden, for at opnå en viden om den (Juul, 2012). Der er mange mulige fortolkninger af det samme fænomen eller verden, og målet med hermeneutikken er således ikke at opnå en sand objektiv viden, men at opnå en dybdegående forståelse af det fænomen, der undersøges, som i dette tilfælde er at opnå forståelse for, hvordan brugernes ophold på Enghave Plads, kan forstås under COVID-19. Fortolkning er dermed et centralt forskningsprincip i hermeneutikken, og betragtes som en betingelse for at opnå erkendelse (Juul, 2012). Med denne videnskabsteoretiske tilgang går vi til projektet ved at fortolke på den teori vi anvender samt empirien, når vi fortolker de metoder og observationer vi gør os i byrummet og af menneskers adfærd. Denne fortolknings- og erkendelsesproces foregår som en cirkulær proces også kaldet den hermeneutiske cirkel.

De centrale hermeneutiske forskningsprincipper, som vi tager udgangspunkt i fremgår af nedenstående figur:

Hermeneutiske principper:

- Fortolkning
- Forforståelser
- Den hermeneutiske cirkel

Figur 1: Hermeneutiske principper

Forforståelser

Da fortolkning betragtes som en betingelse for at opnå viden i hermeneutikken, indtager forskeren en aktiv rolle i videns produktionen og medbringer således sine forforståelser i mødet med genstandsfeltet (Juul, 2012). Forforståelser udgøres blandt andet af tidligere erfaringer, uddannelsesmæssig baggrund og samfundsmæssige normer, og betragtes som produktive for erkendelsen (Juul, 2012). Selvom vi som forskere ønsker at være 'fluen på væggen' i vores observationsstudier i dette projekt, vil den subjektive faktor og forforståelse altid være tilstede. Derudover har vi haft en særlig relevant forforståelse, idet vi begge er i gang med vores 4. semester på Plan, By og Proces og vi i forbindelse med COVID-19-situationen, er blevet interesseret i, hvilken betydning byrummet har for brugernes ophold på Enghave Plads, hvorfor dette tema indgår som en vigtig del af vores problemfelt. Ligeledes har vores studieretning i Plan, By og Proces bidraget med en viden om indenfor teori om byplanlægning, som vi har kunne anvende og inddrage i vores undersøgelse.

Den hermeneutiske cirkel

Et andet centralt forskningsprincip i hermeneutikken er den hermeneutiske cirkel. Den hermeneutiske cirkel betegner den vekselvirkning som foregår mellem del og helhed, når vi fortolker den verden vi undersøger (Juul, 2012). Med den hermeneutiske cirkel kan disse dele ikke forstås uden også at have en forståelse af helheden. Og omvendt kan helheden kun forstås ud fra forståelsen af delene (Juul, 2012). Indenfor den filosofiske hermeneutik, foregår vekselvirkningen mellem forskerens forforståelser og genstandsfeltet. Forskeren står ikke i en verden udenfor

genstanden og kigger ind på den, men er derimod en del af den verden der undersøges (Juil, 2012). For at forskeren kan forstå hvad der foregår, er det nødvendigt at være i stand til at indleve sig i det fremmedes genstandsfelts natur og derfor også at have indsigt i konteksten (Juil, 2012). I vores projekt har den cirkulære proces været en vigtig del af vores arbejdsproces i forhold til at opnå forståelse af menneskers adfærd på Enghave Plads og at kunne besvare projektets problemformulering. Vi har kunne leve os ind i- og fortolke menneskers handlinger, i den kontekst at vi grundlæggende er til stede i den samme verden, som de mennesker vi undersøger – forstået i kontekst med COVID-19-situationen, det at være til stede i et byrum og det at leve i en by. Således spiller vi som forskere også en aktiv rolle i vidensproduktionen imod den førnævnte helhedsforståelse af vores genstandsfelt.

Kontekst-kapitel

I det følgende kapitel vil der blive præsenteret en kontekstuel indflyvning til omdrejningspunktet grundlaget for vores case. Det gør vi for at forstå sammenhængen mellem en international pandemi og et fysisk byrum i København. Globalisering skal give et indblik i hvordan den moderne grænseløse verden bringer fænomener og konsekvenser tættere på hinanden. Afsnittet om urbanisering vil give forståelse for hvilke grænser der er tale om, som globaliseringen bryder med, og moderne byer karakteriseres ved at vi bor flere sammen og tættere på hinanden. Afslutningsvis vil et grundlag for forståelsen af COVID-19 pandemien blive præsenteret.

Globalisering

David Held med flere¹ refererer til begrebet *globalisering*, som de rumlig-tidsmæssige forandringsprocesser, der understøtter en transformation i organiseringen af menneskelige affærer, ved at forbinde og udvide den menneskelige aktivitet, på tværs af regioner og kontinenter (Held, 1999). Globalisering er en form for udstrækning af sociale, politiske og økonomiske aktiviteter på tværs af grænser, på en sådan måde at begivenheder, beslutninger og aktiviteter i én region af verden, kan komme til at have betydning for individer og samfund, i andre fjerne regioner af verden (Held, 1999). Det er dermed et udtryk for tværgående forbundenhed, en

¹ I bogen *Global Transformations: Politics, Economics & Culture* af David Held, Anthony McGrew, David Goldblatt og Jonathan Perraton (1999).

udvidet rækkevidde for sociale aktiviteter og magt, samt muligheden for handlinger på afstand (Held, 1999). De forbindelser der skabes på tværs af grænser, er ikke blot tilfældige, men derimod regelmæssige på en sådan måde, at der kan spores en form for intensivering af forbundenhed, interaktion og flow uafhængigt af den konstituerede samfundsorden i verden (Held, 1999). Når transport- og kommunikationssystemer udvides på tværs af verdens grænser og regioner, øges samtidig udvekslingen af blandt andet viden, vare, kapital og mennesker. Globale interaktioner medføre en forøget involvering af det lokale og globale, på en sådan måde at lokale aktiviteter ét sted, kan have store globale konsekvenser for mange andre steder. Følgevirkninger ses altså på tværs af grænser og kan transporteres verden rundt, gennem den grænseløse forbundenhed som globalisering indebærer. Dermed kan globalisering ses som en proces, der omdanner den ellers grænseopdelte organisering af sociale relationer og transaktioner og i stedet skaber tværgående forbindelser med udvikling af aktiviteter uanset politiske, økonomiske og sociale grænser.

Urbanisering

Hvor der inden for globalisering er tale om fænomener der opererer på tværs af grænser, imellem byer, stater og regioner, så skal der et yderligere begreb til, for at karakterisere de steder hvor disse grænser opstår: urbanisering. Med urbanisering forstås oprindelsen af byer og den proces der sker når byer udvikles (Gottdiener, 2018). Men også som en tendens, hvor befolkningen i byer øges. Urbanisering bruges til at forklare, hvordan sociale aktiviteter stedfæster sig i det fysiske rum, ud fra gensidigt afhængige processer i udviklingen- og forandringen af samfundet (Gottdiener, 2018). I moderne tid er urbanisering altså et udtryk for den udvikling og fortætning af bysamfund der foregår fysisk. Der kan dog skelnes mellem *urbanisering* og *urbanisme*; hvor urbanisme i stedet beskriver det liv der findes indenfor bysamfundet, med det byliv der udspiller sig og de konflikter og den organisering der foregår på både gadeplan og op til by niveau. I denne rapport sammenfattes disse to begreber dog til ét og forstås blot som urbanisering.

Ifølge sociolog Louis Wirth gør tre faktorer sig gældende ved urbanisering: en stor befolkningsstørrelse, social forskellighed og befolkningstæthed (Wirth, 1938). På den måde adskiller urbanisering større byer fra landdistrikter, ud fra størrelse, tæthed og mangfoldighed

(Wirth, 1938). Ifølge Wirth er det graden af disse tre faktorer, som sammenlagt er med til at afspejle urbanisering i byen.

Dertil er det værd at bemærke, at de tre faktorer i urbanisering typisk også medfører en øget grad af nødvendighed for regler, for hvordan mennesker lever sammen og omgås hinanden. Det udmønter sig blandt andet som udviklingen af politiske institutioner (Hansen, 2020). Med urbanisering kan der altså trækkes en kobling til storbyen og de aktører som påvirker byen, som eksempelvis lovgivende og planlæggende instanser. Og dermed forstå sammenhængen mellem byen og de fysiske grænser som den udgør, og livet i byen og hvordan disse interagerer med hinanden.

COVID-19

Rapporten vil undersøge brugen af byrum under COVID-19. Derfor vil dette afsnit beskrive hvad COVID-19 er, hvor den startede, samt dens konsekvenser og udbredelse i verden.

COVID-19 er en luftvejsinfektion og virus, som startede i Wuhan-provinsen i Kina, hvor flere mennesker fik lungebetændelse. Smittekæden leder tilbage til at marked i Wuhan-provinsen, hvor der foregik køb og salg af opdrættede, levende dyr. Her havde de første smittede været i kontakt med virussen (Statens Serum Institut, 2020).

World Health Organisation (WHO) meddelte den 12. Januar 2020 at virussen hed COVID-19. Den 11. Marts 2020 meddelte WHO yderligere, at COVID-19 var en verdensomspændende pandemi (Statens Serum Institut, 2020). Der er på verdensplan pr. 18. Maj 2020 konstateret ca. 4,5 millioner tilfælde af COVID-19, spredt ud over 216 af verdens lande, hvor ca. 300.000 er bekræftet døde (World Health Organisation, 2020). Smitte tallene er gået ekstremt hurtigt på verdensplan, på baggrund af globaliseringen, fordi verden er så globaliseret. Urbaniseringen udgør også en rolle for dette, på grund af befolkningstætheden i verdens byer. Mange mennesker kommer derfor hurtigt i kontakt med hinanden ved hjælp af berøringsflader, eller blot når man passerer hinanden tæt og derved skaber en risiko for udveksling af COVID-19 bakterier. Udbredelsen af COVID-19 hurtigt på verdensplan og har påvirket verdenssamfundet fra forbud mod at rejse, til hvilke muligheder for aktivitet, der findes i byrummene. Et eksempel på det er Italien, hvor COVID-19 havde sit største udbrud i Europa. Der er i Italien skrivende stund 225.000 bekræftet smittede, hvoraf 31.908 er

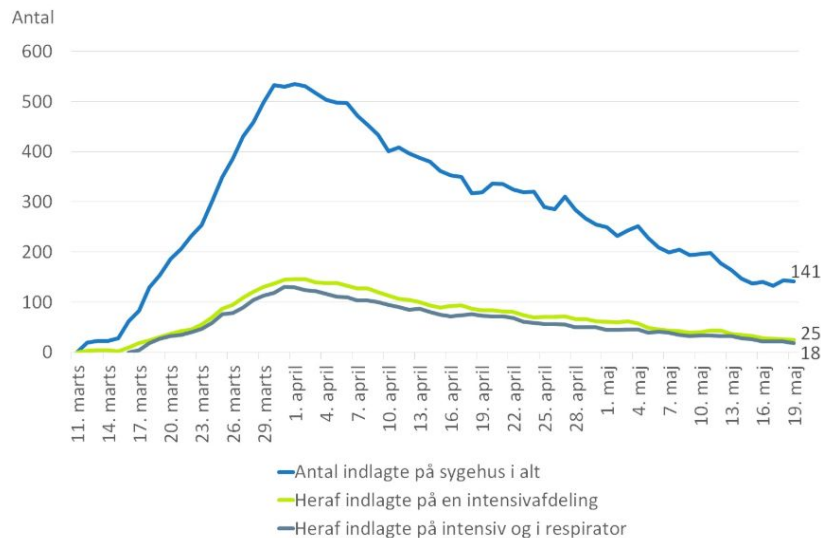
afgået ved døden (Worldometer, 2020). Konsekvenser ved disse tal, har gjort at regeringer i lande har vedtaget restriktioner og lovgivning, med henblik på at beskytte dem som har højest chance for dødelighed.

COVID-19 i Danmark

I Danmark er der pr. 18 Maj testet 394.394 mennesker, 10.968 blev konstateret smittet og heraf 547 dødsfald (Statens Serum Institut, 2020a). For at komme sygdommen i forkøbet, udstedte den danske regering d. 13 Marts noget der kan ligne en undtagelsestilstand, som har haft vidtrækkende konsekvenser for mange dele af det danske samfund. Den danske regering har taget omfattende restriktioner og tiltag i brug, for at stoppe smittekæderne og derved inddæmme COVID-19. Frem til og med 17 Maj, var det blandt restriktioner såsom forbud mod forsamlinger på mere end 10 personer, og lukkede restauranter, caféer, værtshuse med flere (Politi, 2020).

Dette har haft omfattende indflydelse på mange menneskers hverdag, med henblik på at kontrollere smittespredningen af COVID-19. Der har blandt andet været begrænsninger på færdsel på grønne arealer, såsom Frederiksberg Have er der blevet forbudt at motionsløbe, fordi sandsynligheden for at komme tæt forbi mange mennesker, skaber smittefare (Frederiksberg Kommune, 2020). Andre steder såsom rundt om søerne i København, er der sat påbud omkring at gå og løbe ensrettet rundt om dem, for at mindske risikoen for smitte. Disse tiltag med mange flere, har blandt andet været medvirkende til, at sænke antallet af smittet med COVID-19. Nedenstående graf antallet af indlagt patienter som er testet positive for COVID-19 pr. dag.

1.3 Indlagte patienter med bekræftet COVID-19 pr. dag



Figur 2: Indlagte patienter med bekræftet COVID-19 pr. dag (Sundhedsstyrelsen, 2020).

Der er altså fra 29 marts til 19 maj sket et fald af indlagte med COVID-19 fra ca. 525 mennesker til 141. Det nedadgående tal for COVID-19 i det danske samfund, har derfor medført at regeringen i Danmark har nedsat forskellige faser for, hvornår dele af samfundet og restriktioner slækkes eller ophøre.

Fase to af genåbningen af samfundet

Specielt fase to, omhandlende åbning med mindre restriktioner af detailhandel fra 11 maj og senest restauranter og caféer, som er åbnet med forbehold den 18 maj (Politi, 2020). Fase 2 genåbningen af restaurationsbranchen sker med restriktioner på restauranter og barer, hvor lokalerne skal indrettes og begrænses, så restriktionerne omhandlende afstanden mellem mennesker i rummet og udenfor kan opretholdes (Erhvervsministeriet, 2020). Restauranten eller caféen som åbner, skal altså indrettes indenfor og udenfor, således at der kan holdes afstand til andre besøgende. Dette kan medføre at der ikke er plads til ligeså mange kunder, som der var før COVID-19 pandemien. Disse tiltag kan skabe ændringer i hvordan byrum bliver brugt, nu hvor mulighederne og hensigten ved ophold kan være ændret. Specielt ting såsom detailhandlen, restauranter og caféerne er steder, som mennesker benytter sig af. Mange byrum, såsom Enghave

Plads på Vesterbro er omgivet af restauranter og caféer, som tilbyder mulighed for ophold i selve byrummet, i eller ved en café eller restaurant.

Case

Dette kapitel benyttes til at beskrive rapportens valgte case, som er Enghave Plads placeret på Vesterbro i København. For at forstå og analysere Enghave Plads, er det relevant at forklare Vesterbro og Enghave Plads' historiske kontekst, hvilket også er en del af vores videnskabsteoretiske tilgang med hermeneutikken. Derudover vil det blive præsenteret, hvordan Vesterbro har udviklet sig gennem tiden samt hvilke tendenser der har gjort sig gældende. Kapitlet vil ende med en beskrivelse af Enghave Plads ser ud idag, efter åbningen af cityringen i 2019.

Historien om Vesterbro

Vesterbro er centralt placeret i København, vest for indre København. Vesterbro har siden 1960'erne været præget af gammelt og forfaldent byområde, med mange udsatte befolkningsgrupper (Larsen & Hansen, 2008). Området var i sidste halvdel af 1900-tallet udviklet til arbejderklassen. Beboerne boede dog meget tæt og havde dårlige hygiejneforhold. Dette billede af Vesterbro fortsatte indtil 1960'ernes økonomiske opsving, hvorefter mange af beboerne som havde råd, i stedet flyttede til Københavns forstæder (Larsen & Hansen, 2008). Vesterbro oplevede efterfølgende en stigning af antallet af immigranter og lavere sociale befolkningsgrupper (Larsen & Hansen, 2008). Først i starten af 1990'erne begyndte byfornyelsen for alvor af København, hvor Vesterbro var i fokus (Larsen & Hansen, 2008). I 1991 vedtog Københavns Kommune en handlingsplan om gradvis byfornyelse af Indre Vesterbro. Områderne der havde særligt fokus ud fra Handlingsplanen, var Den Brune Kødby, Sønder Boulevard, Istedgade og Skydebanegade hvilket i alt var 23 boligblokke og beboelse for ca. 6.500 beboere (Københavns Kommune, 2005). Handlingsplanen begik sig på fornyelse af to til fire boligblokke om året, med fokus på den tidligere beskrevet mangel på hygiejne, samt de socioøkonomiske udfordringer i området (Larsen & Hansen, 2008). Handlingsplanen blev udarbejdet blandt andet på grund af fraflytningen af højere sociale samfundsgrupper, imens de lavere sociale samfundsgrupper blev boende, hvilket kunne skabe økonomisk ustabilitet for Københavns Kommune. Ud fra princippet om, at have borgerne med i processen omhandlende Handlingsplanen fra 1991, blev Vesterbro Byfornylescenter

oprettet (Københavns Kommune, 2005). Yderligere var målsætningen for handlingsplanen for Indre Vesterbro fra 1991, var at gøre området mere attraktivt, beholde de nuværende middel- og overklasse indbyggere, også når de stifter familie. Dette skulle på sigt sikre en yderligere sikkerhed og økonomisk bæredygtighed i området (Københavns Kommune, 2005).

Enghave Plads

Siden handleplanen for 1991, er den seneste store byplanlægningsmæssige ændring i 2007, hvor "Lov om en Cityring" blev vedtaget i Folketinget (Københavns Kommune, 2012).

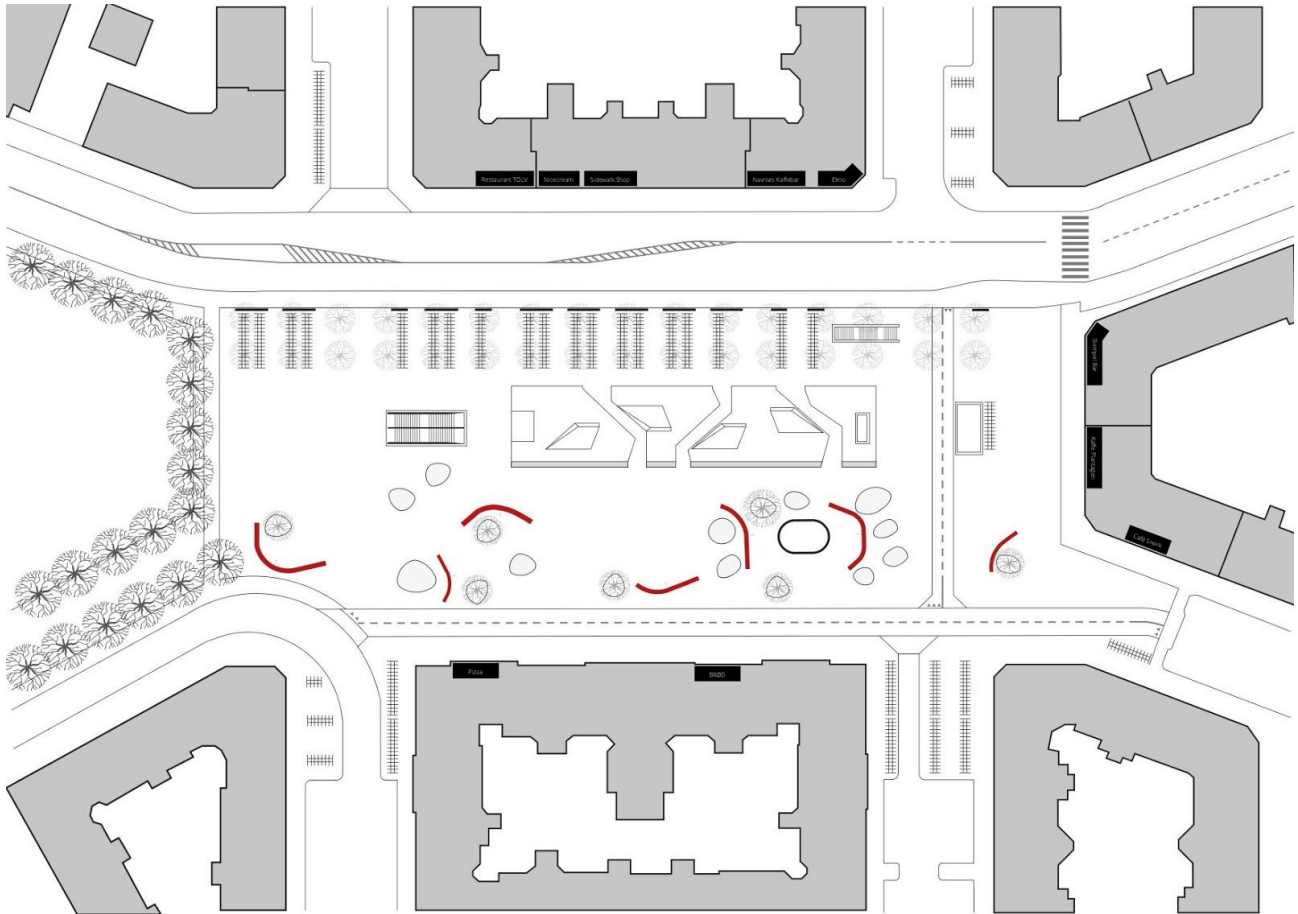
Enghave Plads var inden renoveringen i form af cityringen, præget af buske og træer, som gav byrummet afskærmning og tiltrak en del af de lokale Vesterbro-borgere fra de lavere sociale samfundsgrupper - nogle af disse er også kendt som 'øldrikkere' (Mølskov, 2020). Under ombygningen af Enghave Plads, anlagde Københavns Kommune en lang bænk og et læskur i udkanten af området. Dette er placeret bag nogle høje buske og træer ud mod Enghavevej cirka 100 meter fra selve Enghave Plads, for at denne gruppe havde et sted at være (Mølskov, 2020).

Enghave Plads er idag et byrum i forlængelse af den nyligt åbnede Cityring, hvortil der er 17 underjordiske stationer. Teknik- og Miljøstyrelsen besluttede i 2010 at ud fra projektet om Cityringen-projektet, at lokalplaner for disse pladser skulle laves (Københavns Kommune, 2012). I lokalplanen beskrives det, hvordan hovedfokuset for området gik på beplantning, ophold, trafik og cykler. I planlægningen af Enghave plads, bliver der i lokalplanen beskrevet at der tages højde for borgerens behov og tryghed (Københavns Kommune, 2012). I byrummet ved Enghave Plads, var der desuden fokus på brugerens mulighed og lyst til ophold, ved hjælp af udvalgte byrumsmøbler og beplantning (Københavns Kommune, 2012). Enghave Plads er desuden tegnet ud fra borgerdialog på initiativ af Metroselskabet kaldet "Åben tegnestue - tal med arkitekterne" hvor borgerne havde mulighed for at komme med forslag og ønsker til områdets fremtidige udformning (Københavns Kommune, 2012). Borgerne og forvaltninger der arbejdede sammen i denne borgerdialog, påpegede desuden behovet for træer, cykelparkeringer, beplantning og urbane byrum. I lokalplanen for Enghave Plads er der fokus på hensynstagen til omkringliggende bebyggelsesfunktioner, i forhold til hvilke muligheder for ophold der skal være i området (Københavns Kommune, 2012).

Åbningen af Cityringen - det nye Enghave Plads

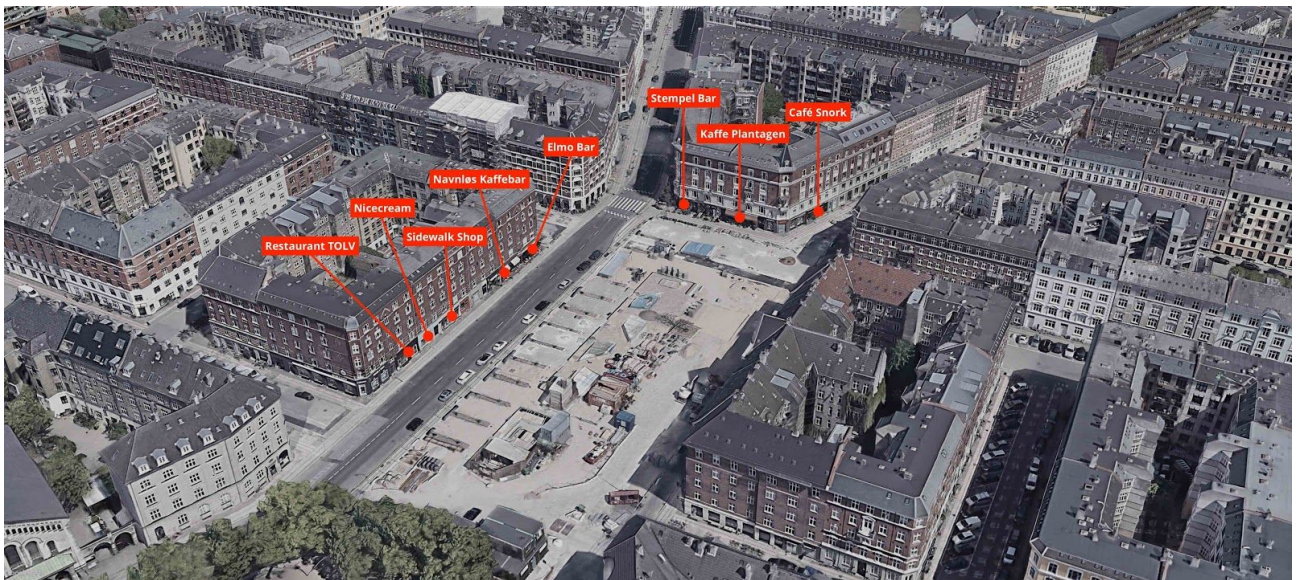
Den 29. september 2019 åbnede Enghave Plads station, og dermed var Enghave Plads færdigbygget ud fra lokalplanerne. Der er mod nord mange træer, hvor der er placeret mange cykelstativer. Cirka på midten af Enghave Plads, er den karakteristiske metro-elevator der fører ned til metrostationen. Mod øst fra elevatoren er der placeret ovenlys vinduer, som bringer naturligt lys ned under jorden til stationen. Omkring disse vinduer er der placeret planter, hvor man men kan sidde spontant imellem dem, eller sidde mod syd eller nord, hvor der er etablerede siddepladser. Det der kendetegner Enghave Plads' arkitektoniske udtryk er, at der er placeret 7 lange røde bænke som snor sig forskelligt og skaber en oplagt mulighed for ophold. Bænkene tilsammen udgør 120 meter og der er beregnet siddepladser til 130 mennesker (Veksø, 2020). De har udsigt til forskellige steder af byrummet, hvor det både er muligt at sidde som man vil, i forhold til sol og læ for vinden. Rundt om disse bænke, er der desuden buske og små træer, som skaber intimitet, rygdækning og læ, hvis man benytter bænkene. I den ene ende er der placeret et springvand, som er bibeholdt fra Enghave Plads inden metrobyggeriet og ombygningen af området gik i gang.

På nedenstående tre billeder visualiseres den fysiske del af Enghave Plads som projektet arbejder med. Først en teknisk tegning over pladsen, dernæst to billeder med henvisning til de butikker/beværtninger, som spiller en rolle for casen.

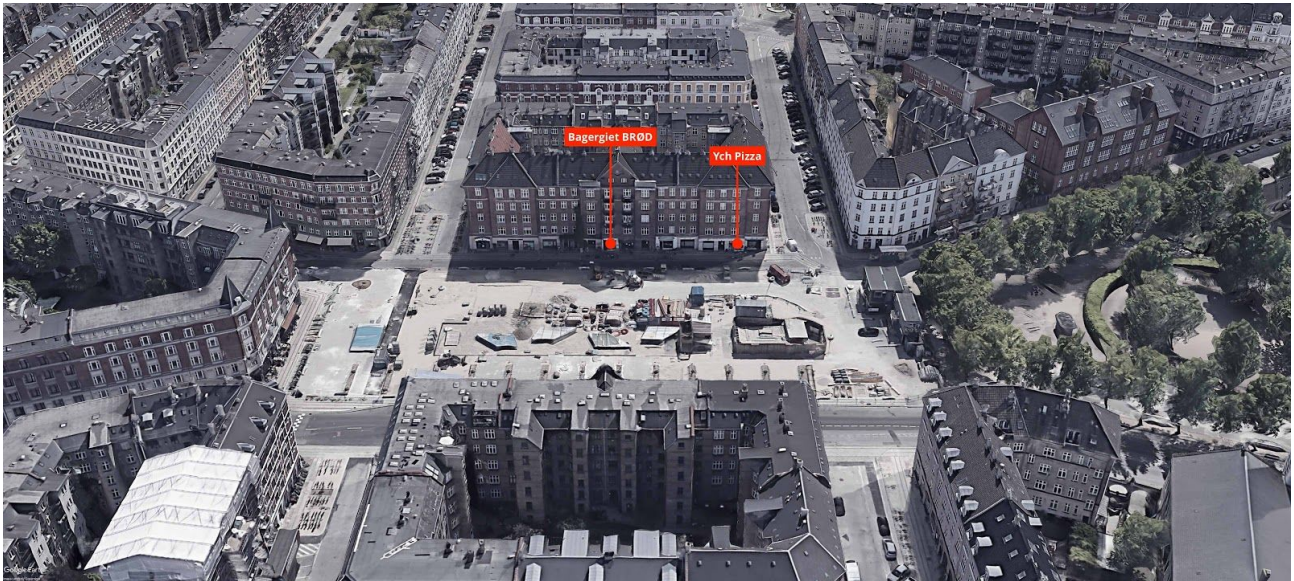


Billede 1: Teknisk tegning over Enghave Plads.

Nedenstående billeder viser hvilke kommercielle aktiviteter der findes på Enghave Plads.



Billede 2: Forretninger på Enghave Plads, som er inkluderet i projektet (retning nord/øst). Billede fra Google Earth.



Billede 3: Forretninger på Enghave Plads, som er inkluderet i projektet (retning syd). Billede fra Google Earth.

Teori

I det følgende kapitel vil vi præsentere den teori som danner grundlag for vores casestudie. Først Jan Gehls teori indenfor bylivsstudier, som giver en forståelse for hvad det vil sige at studere byliv, hvad der forstås ved et byrum og ved byliv. Dernæst en præsentation af Ulrich Bechs teori om risikosamfundet, for at forstå hvordan COVID-19 kan karakteriseres som en trussel. Afsnittet læses i kontekst med de to tidligere afsnit om globalisering og urbanisering, for således at bringe sammenhæng mellem den globale verden, vores urbane samfund og de risici som udspringer fra disse. Der vil i dette kapitel også blive redegjort for gentrificering, med henblik på senere at beskrive Enghave Plads og Vesterbro i kontrast hertil.

Jan Gehl & Bylivsstudier

Jan Gehl er byplanlægger, forfatter og uddannet arkitekt og han har gennem flere årtier studeret og arbejdet med livet i det offentlige rum. Han har været en betydningsfuld fortæller for

arkitektonisk velfungerende udemiljøer og offentlige rum i bygningskulturen (Statens Kunstfond, 2009).

Gehl arbejder især med den menneskelige dimension, i hans arbejde med bylivsstudier og byplanlægning. Som handler om at skabe et større fokus på de behov som mennesker der lever i byer har. Det handler ifølge Gehl om at udvikle livlige, sikre, bæredygtige og sunde byer (Gehl, 2010). Byer bliver mere sikre at være i, når flere mennesker er tilstede i bybilledet – det giver flere øjne til at følge med i hvad der foregår i byrummet. For Gehl er bylivsstudier i overvejende grad, interaktionen mellem byliv og det offentlige rum. Det er det systematiske studie af samspillet mellem livet og rummet i byen (Gehl, 2013). Det handler om at opnå viden om den menneskelige adfærd i det bebyggede miljø, i form af byen, og med den viden om byens liv, at skabe bedre vilkår for den menneskelige tilstedeværelse i vores byer (Gehl, 2013).

Bylivsstudier er et værktøj til at identificere og kvalificere mål for mere *menneskevenlige* byer (Gehl, 2013). Studierne kan bruges til byplanlægning på alle niveauer – både på helt nede på fortovet i gadeplan eller i større perspektiver på tværs af bydele. Denne type af studier er relevante, fordi at samspillet mellem byens liv og byens fysiske rammer er svære blot at beregne forudse, uden detaljeret studier af hvad der fungerer og hvad der ikke gør, i det offentlige rum (Gehl, 2013).

Det offentlige rum

Det offentlige rum skal forstås som gader, bygninger, torve – alt hvad der kan ses som en del af det bebyggede miljø (Gehl, 2013). Byliv skal dertil forstås som alt det der foregår mellem bygningerne, siddende og stående, gående og cyklende mennesker – det er i bund og grund alt det der kan observeres som foregår i byen.

Det er siden 1960'erne til 1980'ernes frontløbere i kritikken af den daværende tilgang til byplanlægning, at bylivsstudier har vist sig at have betydning for udformningen af byer. Det er med tiden blevet en strategi at skabe attraktive byer for mennesker, i kapløbet for at lokke indbyggere, medarbejdere og investeringer til byen (Gehl, 2013). Det handler grundlæggende om, at det daglige byliv skal kunne foregå, under anstændige forhold og at skabe et samspil med de

fysiske rammer i byen (Gehl, 2013). Med observationer af byliv er det muligt at identificere om dette gør sig gældende.

Observation af brugernes adfærd

Gehls primære værktøj til at studere byliv er observationer. Brugere – dem der studeres – involveres ikke aktivt i studiet, gennem eksempelvis spørgsmål, men de og deres aktiviteter og adfærd observeres blot og kortlægges (Gehl, 2013). For på den måde at kunne forstå hvordan det naturlige liv udfolder sig i et byrum. Forskeren skal altså være 'fluen på væggen' – for at være så neutral en del af det byrum der undersøges og for ikke at påvirke brugerne. Observationer bidrager til forståelsen af hvorfor nogle steder bliver brugt og andre ikke gør (Gehl, 2013). Ved systematisk at observere adfærd, kan denne dokumenteres og analyseres, og i sidste ende kvalificeres i forskning eller planlægning.

At observere kan defineres, som at se eller studere nogen eller noget med omhu og opmærksomhed for at opdage noget². Det handler altså om at se godt efter, men også om at opdage noget uventet eller nyt – at se det, der ellers bliver overset i bybilledet (Gehl, 2013). Derfor kan det være relevant at supplere observationer med notater, således at det ikke blot er de forudbestemte kriterier der registreres, men der også er plads til at det uforudsete kommer med i studiet. Observationer bør altså udføres systematisk og med præcision, men også tillade det uventede.

Lav-intense kontaktformer

Jan Gehl karakteriserer byliv – eller *livet mellem husene* – som værende blandt andet muligheden for at møder kan opstå og at daglige aktiviteter, kan udfolde sig i byen (Gehl, 2011). For eksempel at være i blandt, at blive set og hørt af andre og at opleve andre mennesker fungerer stimulerende, i forskellige situationer. Det er denne form for kontakt med omverdenen, med byen som ramme, hvor mennesker ser og hører andre mennesker, gennem et passivt forhold til hinanden. Gehl beskriver det som de helt lav-intense kontaktformer mellem mennesker – de

² Definition af det engelske ord observe, ifølge Macmillian Dictionary (<https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/observe>). *To watch or study someone or something with care and attention in order to discover something.*

kontaktformer som virker ubetydelige, fordi der ikke som sådan er et forhold eller finder en interaktion sted mellem mennesker, men som alligevel skaber værdi (Gehl, 2011). Denne form for kontakt er overgangen mellem det at være alene og det at være sammen med andre. Uden bylivet, vil det ifølge Gehl, også betyde at den særegne kontakt mellem mennesker forsvinder og betyde at overgangen mellem at være isoleret og alene eller at være sammen med andre, bliver skarpere. Netop denne form for kontakt – at blive set og hørt – er noget af det som bedst kan påvirkes af byplanlægning, fordi det gennem udformningen af byrummet er muligt at skabe muligheder, for denne form for kontakt (Gehl, 2010).

Også det at opleve andre mennesker, stimulerer mennesker på en anden måde, end oplevelsen af bygninger og andre livløse objekter (Gehl, 2011). Det at opleve andre som gør deres ting og som er tilstede, kan virke ubevidst stimulerende. Således er byrummet og dets byliv også en scene, for hvor et utal af nye situationer og former for stimulering kan opstå (Gehl, 2011). På den måde forstås byliv også nærmest altid som en positiv kvalitet.

Mennesker indsamler informationer om andre mennesker og om det omkringliggende samfund, ved at kigge, lytte og overvære andre (Gehl, 2010). Så udover at være ubevidst stimulerende, er det også interessant at opleve byliv, fordi der sker noget nyt hele tiden; nye mennesker, ansigter og adfærd konstant. Gehl præciserer det der er mest interessante at kigge på for os mennesker: andre mennesker (Gehl, 2011; Gehl, 2010). Der viser sig at bænke og stole som giver udsyn til byliv og dermed andre mennesker, i højere grad foretrækkes, fremfor siddepladser uden udsyn til omkringliggende aktiviteter (Gehl, 2010; Gehl, 2011). Fortovscafeer formål er decideret at tilbyde siddepladser med udsyn til det tilhørende fortov og det forbipasserende byliv (Gehl, 2011). Og cafeer med udendørs siddemuligheder, vil meget ofte være placeret på fortove eller pladser hvor der er liv (Gehl, 2010).

Risikosamfundet

Den tyske sociolog Ulrich Beck og hans teori om risikosamfundet, tager afsæt i bevægelsen fra industrisamfund, til det han kalder for risikosamfund. Med risikosamfundet genopstår en usikkerhed i samfundet. En usikkerhed som ellers var forsøgt kommet til livs gennem

industrisamfundet og moderniteten (Sørensen, 2006). Det er især gennem menneskets projekt om at tæmme naturen, gennem teknologiske innovationer, som eksempelvis atomkraft, at mennesket ifølge Beck for alvor har frigjort sig fra naturen. Og det er de *uintenderede følger*, som Beck kalder dem, der udgør den risici som er centralt for begrebet om risikosamfundet (Sørensen, 2006).

Desuden er det paradigmeskiftet i, ikke at ignorere de menneskeskabte problemer som samfundet står over for, som eksempelvis faren for en atomkraft-ulykke eller den globale opvarmning. Disse er risici som følger af den moderne måde at leve på (Sørensen, 2006). I risikosamfundet gives disse problematikker en status i samfundet, som ifølge Beck bør svare til de videnskabelige og økonomiske bevæggrunde, der i forvejen styrer samfundet (Sørensen, 2006). For Beck handler det altså ikke om at mennesket er begyndt at producere flere risici, men derimod at vi er begyndt i nyere tid at producere en ny type risici, som er mere håndterbar. Vi er begyndt at implementere denne risici i centrum for vores samfund og lader den styre udviklingen. Risikosamfundet opstår i det øjeblik, hvor eksempelvis tilstedeværelsen af et atomkraftværk gøres til et problem – netop her, hvor en potentiel ulykke på et atomkraftværk, ikke længere blot er en følger af en handling ved at have et kraftværk, men hvor det får en status som et samfundsmæssigt problem (Sørensen, 2006).

Trusler i Risikosamfundet

De trusler der indgår i risikosamfundet, er ifølge Beck karakteriseret ved ikke blot at true en bestemt gruppe mennesker eller et bestemt område og de er ligeledes heller ikke afgrænset af et bestemt tidsrum (Sørensen, 2006). Men til gengæld er det trusler, som i princippet alle mennesker på hele jorden kan blive udsat for, blandt andet gennem globalisering. Med disse trusler skelnes der herunder mellem risici og farer. Risici er bestemte, kalkulerbare usikkerheder, som det moderne samfund selv producerer. Farer er de trusler som ikke udspringer af tekniske og økonomiske samfundsbeslutninger, men derimod er udefrakommende (Beck, 1988).

Risici og farer gennem tiden

Beck inddeler samfundshistorien i tre perioder, ud fra hvilke risici og farer der har været dominerende: det førmoderne samfund, industrisamfundet og risikosamfundet. I det førmoderne

samfund var det eksterne årsager der lå til grund for samfundets trusler – det kunne være naturkatastrofer eller epidemier. Fælles for trusler i det førmoderne samfund var, at de ikke var til at undslippe og de i princippet kunne ramme alle. De betegnes dermed også som farer, fordi de må ses som værende naturskabte. (Sørensen, 2006).

I industrisamfundet var det menneskeskabte årsager der lå til grund for samfundets trusler – her kan der være tale om eksempelvis arbejdsløshed eller færdselsuheld. Disse trusler betegnes som risici, fordi det i princippet er muligt at undgå dem og det altså heller ikke er alle i samfundet, der er truet af disse risici. (Sørensen, 2006).

I Risikosamfundet er det fortsat de menneskeskabte årsager der ligger til grund for truslerne i samfundet, men nu er der tale om hvad Beck kalder for *de nye risici* (Beck, 1991). Trusler som alle kan blive ramt af, eksempelvis radioaktive udslip eller global opvarmning. Disse risici er både menneskeskabte og påvirker samfundet i en sådan skala, at alle bliver udsat for truslen. De nye risici er også kendetegnet ved at være uberegnelige og det er derfor ikke muligt at forsikre sig imod dem (Sørensen, 2006). En vigtig pointe med risikosamfundet er dog, at de risici som i så fald fastlægger retningen for samfundet, vil variere afhængigt af forskellige tider og af de risici der gør sig gældende. (Sørensen, 2006).

I industrisamfundet var målet at opnå rigdom, hvor det i risikosamfundet handler om at undgå risici (Sørensen, 2006). Ved at tage udgangspunkt i fremtidige problemer, fokuserer risikosamfundet i høj grad på at undgå de risici som venter ude i fremtiden. Hvor industrisamfundet i stedet var fokuseret på de aktuelle problemer i samtiden og hvor det handlede om, at nå frem til en bestemt samfundstilstand (Sørensen, 2006). Med den globale opvarmning som eksempel, er det tydeligt hvordan det i risikosamfundet, er menneskeskabte handlinger som der ligger til grund for den moderne velfærd og levevis. Det er ifølge Beck netop når industrisamfundets levevis skaber uforudsete og uønskede følgevirkninger, at der er tale om risikosamfundets risici (Sørensen, 2006). Og det er disse risici og den fælles dagsorden eller forståelse de frembringer, som Beck referer til som; *"nøden er hierarkisk, smoggen demokratisk"* (Beck, 1997). Med det forstås at risikosamfundets trusler kan ramme alle, som i storbyen hvor den

forurenede luft udgør en trussel for alle byens beboere uden undtagelse – en demokratisk fordeling af risici. I kontrast til sult, som kun udgør en risiko for de fattigste af byens beboere og som ikke er en trussel på tværs af samfundslag – en hierarkisk fordeling af risici. Beck sammenfatter det således, at samfundets drivkraft i industrisamfundet var *“jeg er sulten!”*, mens det i risikosamfundet bliver til *“jeg er bange!”* (Beck, 1997).

En væsentlig tilføjelse er at Beck forstår risikosamfundet som et verdens-risikosamfund, hvor risici ikke afgrænses af områder, grupper eller tidsrum (Beck, 1996). Men at der i risikosamfundet i øvrigt også er risici som rammer på tværs af disse afgrænsninger og som ikke kan begrænses. Disse nye former for risici, er risici som i princippet alle kan blive ramt af, overalt på jorden og i en ikke-afgrænselig periode (Beck, 1988). Ved at forstå risikosamfundet som værende et fænomen der optræder på tværs af landegrænser over hele verden, er det relevant at bruge begrebet globalisering, som en faktor til at forklare, hvordan risikosamfundet sættes i kontekst med casen i denne rapport.

Gentrificering

Dette kapitel vil redegøre for hvad *gentrificering* er, med henblik på senere i rapporten at inddrage denne viden og redegøre for, hvem der *gentrificere* og hvem der påvirkes af konsekvenserne på Enghave Plads og Vesterbro. Senere i rapporten, vil dette blive inddraget for at beskrive, hvilke tendenser der tidligere har gjort sig gældende, samt hvilke der påvirker området Enghave Plads og Vesterbro i dag. Der vil blive inddraget relevant teori og empiri, for at påvise dette.

I teksten *Gentrification of the City* af Neil Smith og Peter Williams fra 2007, vil begrebet gentrificering blive beskrevet med inddragelse af kapitel tre *The chaos and complexity of gentrification* af Robert A. Beauregard. Robert A. Beauregard er professor på Rutgers Universitet i USA (Smith & Williams, 2007). Begrebet gentrificering ledes tilbage til 1982 i USA, hvor det blev defineret som; *“Restoration of deteriorated urban property especially in working-class neighborhoods by the middle and upper classes”* (Smith & Williams, 2007, s. 1). Byer og boligmarkedet er steder hvor gentrificeringen finder sted. Ændringer på disse områder, omhandlende reovering af bygninger, butikker og restauranter, med en målgruppe som er de

højere sociale samfundsgrupper. Gentrificering omhandler altså; “(...) *social, demographic og cultural change*” (Smith & Williams, 2007, s. 4). Denne form for byfornyelser kan være med til at ændre et områdes borgere fra lavere sociale samfundsgrupper, til middel eller højere sociale samfundsgrupper (Smith & Williams, 2007). Det beskrives i kapitel tre af Beauregard, at gentrificering ikke kan beskrives som en ideologi, men mere et kaotisk koncept, og en måde at beskrive en bys udvikling på, som består af mange forbundne processer (Beauregard, 2007). For eksempel efterspørgslen på områder i byer, med lav udgift for beboere, men samtidig ligger centralt for at der mulighed for alsidige aktiviteter og indkøb. Der er desuden også mange forskellige aktører, i en proces omhandlende gentrificering. Beauregard beskriver desuden hvem der skaber gentrificationen - de såkaldte *gentrifiers*, hvilke steder der kan gentrificeres og tilsidst, hvem der mærker konsekvenserne af gentrificeringen.

Gentrificeringens aktører

Beauregard beskriver en person eller virksomheder som skaber og investerer i et byrum, som udgangspunktet for gentrificering i et byrum. Disse aktører bliver defineret som *gentrifiers* (Beauregard, 2007). En typisk gentrifier skaber efterspørgsel på en bestemt måde at bo i byen på. Gentrifiers er yderligere gode for byens vækst fordi de har økonomisk kapital til at støtte lokale erhvervsdrivende og de bidrager mere til kommuneskatten, end lavere sociale samfundsgrupper (Beauregard, 2007). Gentrifiers der også præger gentrificeringen, kan desuden være boligspekulanter eller statslige aktører, der investerer eller køber en gammel eller slidt bydel, hvor boligerne kan være billige at opkøbe, med henblik på at restaurere dem og derefter sælge eller udleje dem dyrere. Gentrificeringsprocessen kan ofte bestå af facade forbedringer af bygninger, med henblik på høj arkitektonisk kvalitet, som kan bidrage til at skabe højere værdi af bygninger i området. Altså kan gentrificering være relevant for at opnå hidtil uforløst økonomisk profit (Beauregard, 2007).

Gentrificeringens konsekvenser

De mennesker der bliver udsat for gentrificeringen, er dem der i forvejen lever i disse områder, hvor der efterfølgende kommer en gentrifier som ændrer byområdet. Områderne er som tidligere beskrevet typisk billige, så lavere sociale samfundsgrupper kan bebo området (Beauregard, 2007).

Beauregard beskriver desuden, hvad der kan ligge til grund for tilstedeværelsen af disse grupper og nævner ting såsom billig leje og muligheder for jobs (Beauregard, 2007). Specielt argumentet om mulige jobs i området, har konsekvenser for de lave sociale samfundsgrupper som udsættes for gentrificering. Disse har typisk lav løn og ingen uddannelse. Det er med til at forklare, hvordan nye butikker i området er henvendt til højere samfundsklasser, og som bidrager til at lave sociale samfundsgrupper, ikke kan udføre disse jobs (Beauregard, 2007).

Gentrificering på Vesterbro

Det socioøkonomiske fokus ved byfornyelsen af Indre Vesterbro, blev for første gang nævnt i den daværendes regerings handlingsplan i 1991 og påtales i teksten *Gentrification - Gentle or Traumatic* fra 2008 af Henrik Gutzon Larsen og Anders Lund Hansen. Der bliver i teksten beskrevet, hvordan det første spadestik omhandlende gentrificering af området blev taget ved denne plan. Planen for Indre Vesterbro blev beskrevet som et; "(...) *general social uplift of the district*" (Larsen & Hansen, 2008, s. 2439). Handleplanen og byfornyelsen af Indre Vesterbro havde ifølge Larsen og Hansen til hensigt, at tiltrække andre og højere sociale samfundsgrupper, med fokus på kreative befolkningsgrupper, for at gøre byrummet mere attraktivt.

I handlingsplanen fra 1991 for Indre Vesterbro, var fokuset at boligerne i området skulle målgruppe singler og par uden børn, men stadig være plads til familier, for at beholde de unge i området og derved undgå et overvejende mængde af de lavere samfundsgrupper, som på daværende tidspunkt fyldte meget i billedet (Larsen & Hansen, 2008).

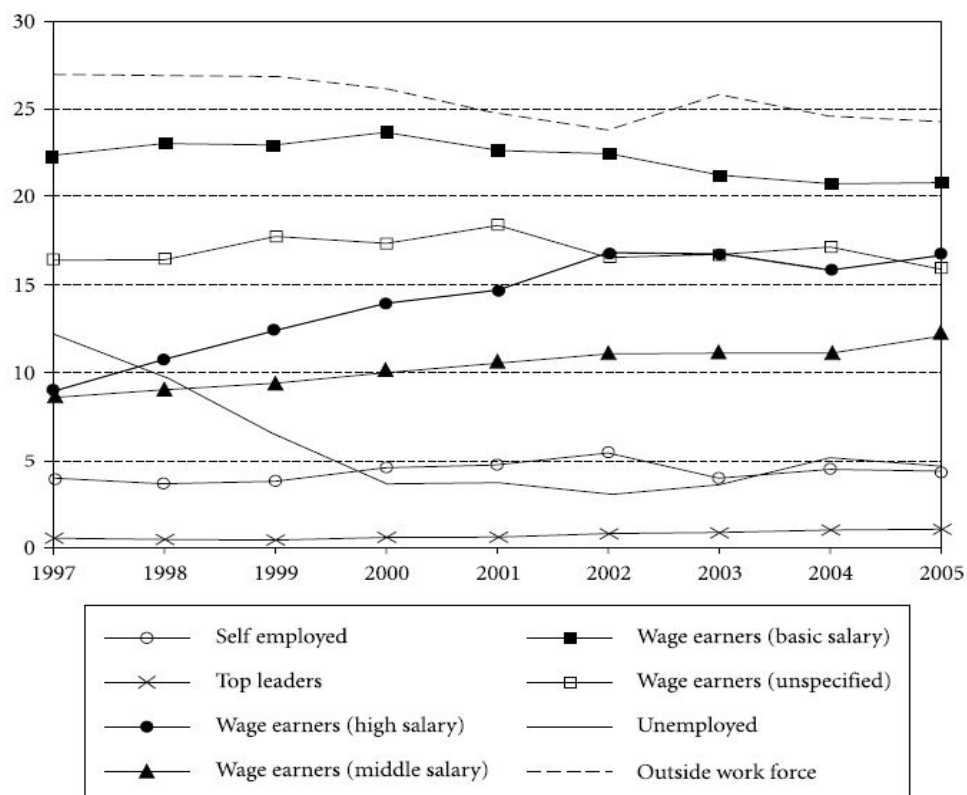
Handleplanen for Indre Vesterbro

Handleplanen for Indre Vesterbro, havde det største budget nogensinde af byfornyelser i Danmark, hvilket var mere end hvad det kostede at bygge nyt. Der blev lavet nye facader, installeret solceller og renoveret baggårde med inddragelse af landskabsarkitekter (Larsen & Hansen, 2008). Derudover fik stort set alle boliger toilet og tilkobling af et centralt varmesystem. Disse tiltag, med flere, ville desuden være med til at danne et grundlag for en stigning i lejepriserne for boligerne på Indre Vesterbro over tid (Larsen & Hansen, 2008).

Gentrificeringens konsekvenser på Vesterbro

Der har altså tidligere været snak om gentrificering af området af Indre Vesterbro, hvor socialt sårbare samfundsgrupper har mærket konsekvenserne, i forhold til hvor de har haft råd til at bo. Tendensen beskrives i en rapport udarbejdet af Claus Syberg Henriksen fra 2002: *Den sociale status og udvikling på Indre Vesterbro*, som beskriver udviklingen den socioøkonomisk udvikling på Vesterbro fra 1992 til 1999 (Henriksen, 2002).

Undersøgelsen viser blandt andet, at der fra 1992 til 1999 er der sket et fald i arbejdsløsheden, stigning på den gennemsnitlige indkomst i området, flere familier og børn, færre enlige mænd og flere andelsboliger (Henriksen, 2002). Derudover bliver det påvist, at mange af dem der boede der før handleplanens indtog i 1991, mener at de nye tilflyttere ikke passer ind i de gamle traditioner. Der har grundlæggende på Vesterbro været ændring omkring, hvilke samfundsgrupper der er kommet til området på Indre Vesterbro. Denne statistik fra Larsen og Hansens tekst *Gentrification - Gentle or Traumatic?*, påviser de socioøkonomiske ændringer der har været på Indre Vesterbro fra 1997 til 2005.



Figur 3: Socioøkonomiske ændringer på Indre Vesterbro, 1997-2005 (procentdel af befolkningen mellem 16 og 66 år) (Larsen & Hansen, 2008, s. 2444).

Det socioøkonomiske skift har vist sig at virke, hvis formålet var at få højere stillede samfundsgrupper i spil til at bo på Indre Vesterbro. Konsekvenserne fra lavere sociale grupper, har dog været at de måtte flytte til andre området i byerne, hvor prisen på at bo har været lavere. Der bliver i teksten *Gentrification - Gentle or Traumatic*, beskrevet hvordan gentrificeringen på Indre Vesterbro er foregået. Grundet den langsomme byfornyelse af Indre Vesterbro, med to til fire blokke om året, er dette dog ikke sket på den korte bane, men på den lange. Hvorved det i teksten af Larsen og Hansen, bliver beskrevet som en; “(...) *gentle transition to the new economic realities*” (Larsen & Hansen, 2008, s. 2443).

Metode

I det følgende kapitel vil vores metodiske fremgangsmåde blive præsenteret og denne danner senere grundlag for vores analyse. Først vil vi redegøre for projektets observationsmetode med afsæt i Jan Gehl, dernæst vil vi gennemgå processen for udarbejdelsen af, hvad der er endt med at blive, frameworket for vores observationsstudier. Afslutningsvis vil vi gennemgå rationalerne bag vores observationsstudier.

Da omdrejningspunktet for vores case er fysiske byrum og den menneskelig adfærd i relation til disse steder, egner Jan Gehl og hans metoder til bylivsstudier sig godt til dette projekt. Gehl har en pragmatisk og praktisk tilgang til undersøgelsen af byrum og hans åbne metoder og værktøjer, med mulighed for tilpasning af disse, harmonerer med projektets metodetilgang.

Observation som metode

Denne rapport benytter sig af den kvantitative metode, til at undersøge kvaliteter og adfærd i byrum. Med metoder indenfor bylivsstudier, tager rapporten udgangspunkt i Jan Gehls metodiske teori om at studere interaktionen mellem mennesker og byens fysiske rum. Observation er en grundlæggende metode i rapporten og den bliver brugt som et undersøgende periskop på byens rum i vores case.

Ifølge Jan Gehl er alle byer og byrum forskellige og det er derfor vigtigt at iagttageren bruger sit syn og andre sanser og sin sunde fornuft, når byen skal undersøges (Gehl, 2013). Først og

fremmest er det konteksten og selve stedet der afgør hvilke metoder og redskaber der skal til for at studere et byrum (Gehl, 2013). Flere kombinerede undersøgelsesværktøj er, ifølge Gehl, ofte at foretrække frem for ét. Samspillet mellem byens rum og det liv som udspiller sig i det, er komplekst og det kan derfor være oplagt at tage udgangspunkt i nogle basale spørgsmål, til at forstå hvad der sker. Gehl benytter fire spørgsmål: hvor mange?, hvem?, hvor? og hvad? (Gehl, 2013).

Hvor mange?

Med udgangspunkt i *hvor mange* der gør noget, er det muligt at indsamle kvantitative data på fænomener der foregår i byrummet. Det egner sig typisk som et sammenligningsgrundlag, for at dokumentere hvordan ændringer i byens rum påvirker det der foregår. Med denne type studie er det vigtigt også at tage forbehold for vejr, årstid og lignende omstændigheder som kan påvirke det der undersøges og som forringer sammenligningsgrundlaget. (Gehl, 2013).

Hvem?

Det kan også være relevant at specificere *hvem* der bruger byrummet, for at studere folks adfærd. Her er det hensigtsmæssigt at kategorisere hvem i blandt andet alder og køn, frem for en individualiseret undersøgelse. Det kan ske gennem observation uden interaktion med folk og der er i metoden plads til at vis grad af usikkerhed, ved eksempelvis alder som er en subjektiv vurdering. (Gehl, 2013).

Hvor?

Ved at studere *hvor*, i form af ophold og bevægelser, er det muligt at afdække hvilke barrierer der kan være for disse i et byrum hvordan det er mest hensigtsmæssigt at placere eksempelvis gangstier eller bænke. Er der tale om et afgrænset byrum, fremfor et helt bykvarter, er det relevant at studere hvor ophold finder sted – om det er langs kanten eller i midten af byrummet. Og i hvilke positioner ophold sker og i relation til stedets funktioner og fysiske elementer. Spørgsmålet om hvor er også interessant for hvor folk placerer sig i forhold til andre mennesker. (Gehl, 2013).

Hvad?

Ved at kortlægge *hvad* der foregår i byens rum, kan der erfares konkret viden om hvilke typer aktiviteter der udfolder sig og hvilke krav det stiller til det fysiske miljø. Generelt er de primære aktiviteter der foretages i det offentlige rum: at gå, at stå, sidde ned og at lege. Der findes mange typer aktiviteter og de spiller alle en rolle i forklaring af hvad der foregår i et byrum. Ifølge Gehl er det dog vigtigt at kategorisere *hvad* der foregår, for på den måde at kunne gå mere systematisk til værks.

Undersøgelsesværktøjer

Valget af værktøjer til at studere byliv er ifølge Gehl afhængige af, hvad der undersøges og i hvilken kontekst (Gehl, 2013). Ofte er det nødvendigt at kombinere flere forskellige undersøgelsesmetoder. Det er også vigtigt at tage de lokale forhold i betragtning i forhold til hvilke tidspunkter på dagen studiet foretages. Også omstændigheder som vejret er vigtige at forholde sig til og det foretrækkes at foretage bylivsstudier i godt vejr. Især ved observationer af ophold, spiller vejret en vigtig rolle. (Gehl, 2013).

Værktøjerne til at studere byliv er simple og tilgængelige og kan med fordel tilpasses den konkrete case, de bruges til at undersøge. Det handler i mindre grad om udvælgelsen af værktøjer og i højere grad om at have relevant værktøjer og at tilpasse dem, til det der undersøges. En vigtig pointe er ifølge Gehl i øvrigt, at sikre et grundlag for sammenligning af de observationer der foretages i et studie, således at de er præcise nok til at sammenligne med.

Nogle af de værktøjer der er tale om er: *at tælle*, som skaber et sammenligningsgrundlag på baggrund af tal; *kortlægning*, hvor blandt andet aktiviteter og mennesker noteres på kort og på tegninger. (Gehl, 2013).

Tælling

Helt basalt for bylivsstudier er det at tælle noget – og alt kan tælles (Gehl, 2013). Det giver kvantitative data til en undersøgelse, som blandt andet kan understøtte hypoteser og give forklaringer på spørgsmål. En typisk tælling i et byrum forløber med ti minutters tælling én gang

hver time. Det vil kunne give et rimeligt fyldestgørende billede af den daglige rytme et sted, fordi at byliv har vist sig at være ret ensartet fra dag-til-dag³ (Gehl, 2013).

Kortlægning

Kortlægning er også udbredt i bylivsstudier – det at kortlægge hvad der foregår, på en plan over et givent område. Ofte benyttes det til undersøgelse af siddende og stående ophold på et sted (Gehl, 2013). Med kortlægning er det muligt at indsamle informationer om flere aspekter på én gang og kan med fordel kombineres med tællinger (Gehl, 2013). Metoden kan både udføres hvor forskeren placerer sig ét sted, hvorfra hele området er synligt – eller hvor forskeren bevæger sig rundt på området, for at kunne se alt hvad der foregår. Hensigten er at skabe 'snapshot' af et givent øjeblik, fremfor løbende at registrere flere og nye observationer (Gehl, 2013). Oplagt er det at afgrænse registreringen til de ti minutter, som en tælling også tager.

Framework - udviklingsproces og rationale

Projektets metodiske udgangspunkt

Som start på projektets metodiske proces, udarbejdede vi to værktøjer, et kvalitetsværktøj og et adfærdsværktøj, som et framework for at observere byrum. Metoden som vi benytter indenfor bylivsstudier, lægger op til at forskeren selv udvælger og sammensætter de undersøgelseskriterier, som er relevante for det pågældende byrumsstudie.

Begge værktøjer bygger på teori om observation af byliv og hele vores framework er dermed funderet i bylivsstudier. Det har været vigtigt at både formen og undersøgelseskriterierne for vores værktøjer, at det har været med afsæt i teori og andre bylivsstudier, for at sikre en kvalificeret tilgang til vores eget studie. Også ved at inddrage konsulentfirmaet Gehl Architects værktøjer til observationer af byrum, har vi kunne supplere vores framework med konkrete og praktiske input herfra. Ved at søge inspiration i konkrete input fra forskellige kilder, har vi ønsket at give vores framework et udgangspunkt, som ikke blot bygger på én teoretiker, men derimod har flere perspektiver. I det følgende vil vores fremgangsmåde blive forklaret.

³ Baseret på talrige studier af Jan Gehl siden slutningen af 1960'erne (Gehl, 2013).

Kvalitetsværktøjets udvikling

Det ene værktøj er vores observationstabel til undersøgelse af kvaliteten af byrum. Den kalder vi for vores kvalitetsværktøj. Som det første i udarbejdelsen af dette, udvalgte vi fem overordnede temaer for at kategorisere vores undersøgelseskriterier. De blev udvalgt med udgangspunkt i de tre temaer som strukturerer Jan Gehls 12 kvalitetskriterier for byrum: beskyttelse, komfort og herlighed. Og dernæst suppleret med temaet om tilgængelighed fra Anna Wojnarowskas model for 'assessment of public space quality in town centers'. Dertil ønskede vi en kategori om hensigt, for på den måde systematisk at kunne notere lokalplanen og kommuneplanens hensigter og visioner med byrummet. For hvert tema noterede vi alle relevante undersøgelseskriterier, fra hvert af de valgte bylivsstudier, samt fra Gehls 12 kvalitetskriterier. Alle kriterierne blev tildelt en farvekode med reference til den pågældende forsker, fra hvis forskningsstudie kriteriet kom fra. (Se figur 4).

I og med at kriterierne stammer fra forskellige studier og forskere, er der også flere der enten gentages eller repræsenterer omtrent det samme undersøgelsesområde. Derfor er de overlappende kriterier blevet kondenseret, således at de ikke fremgår flere steder. Ved at identificere og kategorisere de overordnede undersøgelsesområder inden for hvert tema, har vi kunne sikret en repræsentation af flere forskellige forskeres input, samtidig med at undgå for ensartede undersøgelseskriterier.

Vi har altså som det første indsat Gehls kvalitetskriterier, for så at indsætte de øvrige forskeres kriterier – kriterier som har været direkte identiske med Gehls i forvejen værende kriterier, er dog udeladt. Dernæst kondenseret de supplerende kriterier, sådan at de fylder færre tabelceller. (Se figur 4).

Registrerings kriterier				
Gehl	Wojnarowska	Mehta	Pralya	
Beskyttelse	Komfort	Hørlighed	Tilgængelighed	Hensigt
Beskyttelse mod trafik og ulykker - Oplevelse af tryghed i relation til trafik	Muligheder for at gå - Plads til at gå - Respekt for gangtjener - Interessante facader - Adgang for alle - Gode overflader	Oplevelse af skala - Dimensionering af bygninger og rum i en menneskelig skala relateret til sanser, bevægelsesmuligheder og adfærd	Tilgængelighed med offentlig transport - stoppesteder nær vigtige destinationer	Lokalplan, kommunal vision, kommuneplanstrategi m.m.
Beskyttelse mod kriminalitet og vold - Oplevelse af tryghed - Levende byrum - Funktioner der overlapper dagnat	Muligheder for at stå og ophold - Opholdszoner / kanteffekt - Startepunkter at stå ved - Facader der inviterer til ophold	Oplevelse af at nyde positive aspekter ved klimaet - Sol/skygge - Varme/kulde - Lækbrise (vægning varierer fra region til region og med årets sæsoner)	Passende antal parkeringspladser - med hensyn til fodgængere- og cykeltrafik	
Beskyttelse mod ubehagelige sansningsvirkninger - Vej og klima - Forurening - Støv, blanding og støj	Muligheder for at sidde - Siddezoner med mange fordele - Gode siddesteder - Gode siddeemblemter - Primære og sekundære sidde muligheder	Oplevelse af æstetiske kvaliteter og positive sansesindtryk - Godt design og gode detaljer - Smukke udsigter - Gode materialer - Træer, planter, vand	Fodgængere prioriteret over biltrafik - ingen fysiske barrierer for fodgængere, gaden skal let kunne passeres af fodgængere	
Godt udsyn til stedet - ingen skjulte afkroge	Muligheder for at se - Rimelige se-afstande - Uhindrede synslinjer - Interessante udsigter - Belysning (aften/nat)	Tilstedeværelse af mindeværdige arkitektoniske træk (imageability)	Sikker og let tilgængelige cykelruter - God gennemtrængelighed af stedet på cykel	
Kvalitet af belysning efter markedets frembrud - af gaden, gangtjener facader, torve og mennesker og deres mennesker	Muligheder for at tale og høre - Lavt støjniveau - Samtalevenlige siddearrangementer	Fornemmelse af effektivitet	Flere ruter at vælge mellem - mulighed for alternative ruter gennem stedet	
Naturlig overvågning - af forfæssende, beboere, tilstedende boligene	Muligheder for udfoldelse og aktiviteter - Invitation til fysisk aktivitet, motion, leg og kreativ udfoldelse - Dag og nat - Sommer og vinter	Personliggørelse af kantzonen - for beboerne	Flexibilitet i byrummet - til at tilpasse brugerens behov	
Æstetisk førstehandsindtryk - rent og vedholdt	Komfort-forbedrende elementer - skriddebaner, cykelstativer	Artikulation og variation i arkitektoniske træk ved stedets facader	Tilgængelighed af mad i eller på kanten af stedet	
	Diversitet af siddepladser - mobile og fikseret siddepladser i forskellige konfigurationer	Forskellige elementer på fortovgade der giver kompleksitet i sansesindtrykkene	Variation af forretnings og andre anvendelsesformer i eller på kanten af stedet	
	Sidde muligheder der understøtter øvrige 'komfort'-kriterier - i nærheden af aktiviteter, ting at se på og seværdigheder	Græs/vegetation/rebersers tilstand	Synlighed af stedet på afstand	
	Mulighed for at sidde uden at købe noget		Generel tilgængelighed af selve stedet	
	Den oplevet fysiske tilstand og vedligeholdelse, passende til stedet		Generel tilgængelighed af selve stedet	
	Mulighed for legspil			
	Ryddeligt udtryk til stedet			

Figur 4: Undersøgelseskriterier med farvekode-referenc til kilden/forskeren.

Det efterlader os med 5 undersøgelsestemaer, med i alt 16 undersøgelsesområder og herunder 50 undersøgelseskriterier. Omkring disse kriterier har vi udformet vores kvalitetsværktøj, som er en kategoriseret tabel med mulighed for at vurdere hvert kriterie. Ved at vurdere disse aspekter af byrummet, kunne byrummets kvalitet vurderes.

Adfærdsværktøjets udvikling

Det andet værktøj er vores observationstabel til undersøgelse af adfærd i byrum. Den kalder vi for vores adfærdsværktøj. Det er blevet til med afsæt i Jan Gehls litteratur om bylivsstudier og om hvordan det systematisk er muligt at undersøge hvordan et byrum bruges, ud fra stationære aktiviteter, som værende brugerne der opholder sig i byrummet. Dertil definerede vi de kategorier af aktiviteter vi ville undersøge, med afsæt i Gehls litteratur og med inspiration fra Gehl Architects

værktøjer til observation af byrum. Til de stationære aktiviteter valgte vi kategorier som kunne fortælle i-form-af hvilken aktivitet folk bruger byrummet: blot at være til stede, vente på transit, kommerciel, bedrive kultur/kreativitet, fysisk udfoldelse/motion/spil, tilstedeværelse af legende børn. For de stationære aktiviteter gælder det, om der bliver siddet ned eller stået op og herunder på hvilken måde der bliver siddet ned eller stået op ud.

Felt-test af kvalitets- og adfærdsværktøj

Med det foreløbige framework på plads, lavede vi en felt-test af adfærdsværktøjet og kvalitetsværktøjet på Enghave Plads. Det var første gang vores framework skulle bruges i praksis og testen skulle vise, hvordan de to værktøjer egentlig virkede som observationsmetoder og hvilke justeringer der skulle til, før de var klar til vores undersøgelse.

Testen af kvalitetsværktøjet forløb uden de store udfordringer. Vi benyttede siddepladserne i byrummet til at sidde på og gennemgå vores liste med kriterier. Vi flyttede plads flere gange undervejs, for at komme rundt på stedet og få indtryk fra flere vinkler. Det viste sig at værktøjet var en god proces til at reflektere over Enghave Plads som byrum og i det hele taget at kvalificere det som et sted. Samtidig med at det bidrog til en metodisk og teoretisk forankret vurdering af Enghave Plads.

Testen af adfærdsværktøjet gav først og fremmest anledning til en refleksion over, hvad de enkelte undersøgelsesparametre kunne give af forståelse for byrummet. Dertil hvordan de forskellige parametre rent praktisk kunne registreres, hvordan denne registrering skulle finde sted og hvordan den eventuelt skulle afgrænses. Især en afgrænsning af registreringer viste sig at være nødvendigt, fordi der i værktøjet var lagt op til at registrere mere end hvad to sæt øjne kunne overskue ad gangen. Men også selve registreringsformen i praksis var ikke brugbar – der var ikke gjort plads til alle de individuelle registreringer i arket, som var nødvendige for at danne sig et indtryk af hvad der udspillede sig på stedet.

Fase to af Danmarks genåbning og ændring af projektets retning

Efter udmeldingen d. 8 maj om fase to for genåbningen af restaurationsbranchen d. 18 maj, ændrede vores undersøgelsesfelt sig. Ved denne udmelding, fandt vi et andet og unikt undersøgelses aspekt i observationen af byrum, hvorved vores kvalitetskriterier, ville fylde en mindre del af opgaven og vores adfærdsværktøj mere. Adfærdsværktøjet skulle derfor revurderes igen, med det nye formål om, at undersøge brugernes adfærd af Enghave Plads, før og efter fase to af genåbningen. Herefter blev vores fokus på vores adfærdsværktøj intensiveret. Det resterende af dette kapitel, vil derfor kun beskæftige sig med adfærdsværktøjet, da dette ligger til grund for vores undersøgelse.

Revision af adfærdsværktøjet

Adfærdsværktøjet gennemgik som følge heraf, en større revision, hvor flere af kriterierne blev fjernet, for at afgrænse de observationspunkter vi skulle forholde os til under den praktiske undersøgelse og fordi nogle kriterier ikke viste sig at være ligeså relevante for casen. Vi ville revurdere adfærdsværktøjet efter det nye formål, nemlig metodisk at dokumentere adfærden på Enghave Plads, henholdsvis før og efter indførslen af fase to af genåbningen. Dette med henblik på at skabe et sammenligningsgrundlag, til at forstå hvordan byrum påvirkes af COVID-19 situationen.

Det omhandlede blandt andet en afgrænsning af de stationære aktiviteter. Her gik vi således bort fra positionerne stående: støttepunkt og stående: facade/kant, sådan at der blot kan være tale om at være stående. Kriterierne for de aktiviteter vi undersøger, blev også ændret så de bedre kunne understøtte rapportens case om COVID-19. De blev også ændret for at kunne være sammenlignelige med et større observationsstudie med lignende tællinger, foretaget af Gehl Architects under COVID-19 udbruddet i Danmark. Vi opstillede også et regneark hvori vores registreringer kunne noteres under feltarbejdet, da det havde vist sig at være nødvendigt at koble alle undersøgelseskriterierne til hvert enkelt individ vi iagttog. For på den måde at have et grundlag at kunne trække statistik på efterfølgende. Til adfærdsværktøjet blev også knyttet en teknisk oversigtstegning over Enghave Plads, hvorpå vores registreringer kunne gøres.

#	Køn	Alder	Aktivitet	Position	Tidspunkt
1	mand	5-14	Kommerciel	Stå	Onsdag d. 13. kl. 17.00
2	kvinde	15-24	Samtale	Etableret siddeplads	Fredag d. 15. kl. 18.00
3	ukendt	25-64	Spise/drikke	Spontan siddeplads	Mandag d. 18. kl. 17.00
4	mand	65+	Være tilstede	Ligge ned	Onsdag d. 20. kl. 18.30

Figur 5: Adfærdsværktøjets endelige udformning (bilag 3.1).

Observation af brugerne

Udviklingen af vores framework har resulteret i adfærdsværktøjet. Helt praktisk er vores adfærdsværktøj bygget op således at observationer registreres to steder: i en tabel og på et oversigtskort. Ved registreringen af et individ anføres køn, alder, aktivitet, position (for aktivitet) og tidspunkt. Køn anføres som kvinde, mand eller ukendt. Den ukendte kan være børn i barnevogn eller personer hvor kønnet er svært at vurdere. Alder angives som 0-4 år, 5-14 år, 15-24 år, 25-64 år og 65+ år. Disse aldre er udvalgt på baggrund af den umiddelbare observation af brugeren. Disse aldersgrupper er udvalgt således at de kan fastslås af det blotte øje og er i øvrigt sammenlignelige med Gehl Architects førnævnte studie.

Observation af aktivitet

Aktivitet måles ud fra hvilket umiddelbart formål brugeren har med sin tilstedeværelse byrummet. Aktivitet angives som kommerciel, være tilstede, samtale, spise/drikke, se på mennesker og vente på transit. Kommerciel aktivitet henviser til om brugeren tilsyneladende benytter sig af indkøbsmulighederne på stedet. Det kan være cafébesøg, stå i kø til tøjbutik eller et pizzeria eller sidde på en bænk med en kop to-go-kaffe købt hos bageren. At være tilstede angives hvis en bruger blot er til stede i byrummet, for eksempel ved at sidde for sig selv og læser en bog. Samtale anføres når en bruger indgår i en samtale med én eller flere andre, dog uden at det er i en kommerciel kontekst (altså ikke to personer som taler sammen mens de står i kø til isbutikken – det angives nemlig som en kommerciel aktivitet). At spise/drikke henviser til brugere i rummet hvis primære tilstedeværelse på stedet er i form af at spise eller drikke – som ikke hvis det er købt på stedet (i så fald er det en kommerciel aktivitet).

Observation af position

Position bliver målt på parametrene: stå, etableret siddeplads, spontan siddeplads og ligge ned. Stå angives når brugerens tilstedeværelse i byrummet udføres stående. Etableret siddeplads henviser til at brugeren sidder på en plads, hvis funktion er tydeliggjort som værende en siddeplads og som er designet til at brugeren kan sidde komfortabelt – typisk en bænk eller en caféstol. En spontan siddeplads er et sted i byrummet hvor det er muligt at sidde, men hvor der er designet ikke er lagt vægt på komfort – det vil i nogens øjne ikke være en siddeplads, men andre fint kan nøjes med den manglende komfort eller finder andre herligheder/funktioner i pladsen (eksempelvis på fliserne op ad en væg eller på kanten af et plantebed). At ligge ned henviser til brugere som ligger ned – det kan både være på jorden eller på én af de førnævnte positioner.

Kortlægning af observationer

På kortet angives brugerens fysiske placering i byrummet. Det er vigtigt at kende placeringen, for at kunne forstå konteksten mellem aktiviteten og det fysiske byrum. Kortet er lavet som en teknisk oversigtstegning i høj opløsning, med forholdsvis stor detaljegråd. Alle større eller mindre fysiske installationer på stedet er anført på tegningen, således at skulle der finde en aktivitet sted i relation til en given del af indretning af pladsen, så kan denne aktivitet forstås i kontekst med byrummet. Eksempelvis hvis en bruger sidder med ryggen op ad ovenlysvinduerne til metroen.

Vores observationer udføres som 'fluen på væggen' og betyder at vi som forskere forsøger ikke selv at indgå i eller påvirke de aktiviteter som vi undersøger. Vi bevæger os rundt blandt flere udvalgte positioner på stedet, for hele tiden at have det bedste mulige overblik for vores observationer. Foruden de observationer som vi har planlagt hjemmefra og de parametre vi vil fokusere på, forholder vi os samtidig også åbne overfor det uventede i byrummet. Skulle der udspille sig noget spontant mens vores observationer står på eller erkender vi pludselige noget nyt, på baggrund af det vi ser, så vil dette også blive registreret og ført til efterretning.

Observationer på Enghave Plads

For at vejret skal have så lille indflydelse på observationerne som muligt, er vores observationer tilrettelagt efter vejrforholdene, således at vejret er så ens som muligt de dage vi har lavet

registreringer. Der er foretaget to sæt observationer i uge 20 og to sæt i uge 21. Vi er gået efter at kunne skabe et sammenligningsgrundlag, for før og efter åbningen af caféer og restauranter, mandag d. 18/5 i uge 21. Det havde været at foretrække at lave observationer på de samme ugedage før og efter åbningen, men med regnvejret i uge 20 måtte målingerne rykkes til senere på ugen, med godt vejr. Og i uge 21 holder mange mennesker fri om fredagen (Kristi himmelfartsferie), derfor er ugedagene ikke helt de samme. Denne figur viser vejret på observationsdagene inden starten af fase to, d. 13 og 15 maj, og efter starten af fase to af genåbning d. 18 og 20 maj.



Figur 6: Vejret under hver observation.

For at undersøge hvad åbningen af caféer og restauranter betyder for Enghave Plads, valgte vi sen eftermiddag/tidlig aften, med en antagelse om at brugernes behov for mad og drikke ville peake i dette tidsrum. Dette var en tendens vi havde noteret os under vores felt-test og vi valgte dermed at lave observationer kl. 17, 18 og 19.

Som tidligere beskrevet laves observationer typisk over en kortere periode og gentages herefter med jævne mellemrum. Ambitionen var at registrere al aktivitet på stedet i 20 minutter og gentage dette hver time i tre timer. Det viste sig at fungere godt på de første to observationsdage, men på de to sidste dage var der meget mere aktivitet på stedet og det betød at det tog 60 minutter at gennemføre én observation. Det er derfor blevet til to observationer hver 1½ time på disse dage og dermed kl. 17:00 og 18:30.

Kritiske refleksioner over metode

I løbet af udarbejdelsen af vores rapport, har vi undervejs foretaget os nogle kritiske refleksioner. Ikke nok med, at COVID-19 er udgangspunktet for vores undersøgelse, har denne også medbragt en ydre begrænsning. Den ydre faktor ud fra COVID-19 situationen, har begrænset os fra de mere kvalitative undersøgelser af vores bylivsstudie, såsom med interview-metoden. Interviewmetoden ved bylivsstudier, indebærer kontakt med fremmede mennesker og skabelsen af fortrolighed over for den interviewede. Dette besværliggøres, da vi ud fra denne metode, ville være i kontakt med fremmede mennesker og chancen for tilstedeværelsen og udvekslingen af COVID-19 smitte, ville være tilstede. Vores framework kan derfor ikke påvise direkte, hvad folk har til hensigt i byrummet, hvilket kunne være analyseret ud fra en voxpop, interviews eller spørgeskemaer i området.

En anden kritisk refleksion over projektets metodiske fremgangsmåde, er at undersøgelsen ikke kan påvise om det er normale tilstande efter åbningen af samfundet. Undersøgelsen kan være påvirket af dette således, at flere mennesker end normalt benytter sig af muligheden for at tage på café, bar eller restaurant, efter en periode uden denne mulighed. Dette kunne også være blevet undersøgt ud fra interview af de kommercielle aktører, som ligger på Enghave Plads.

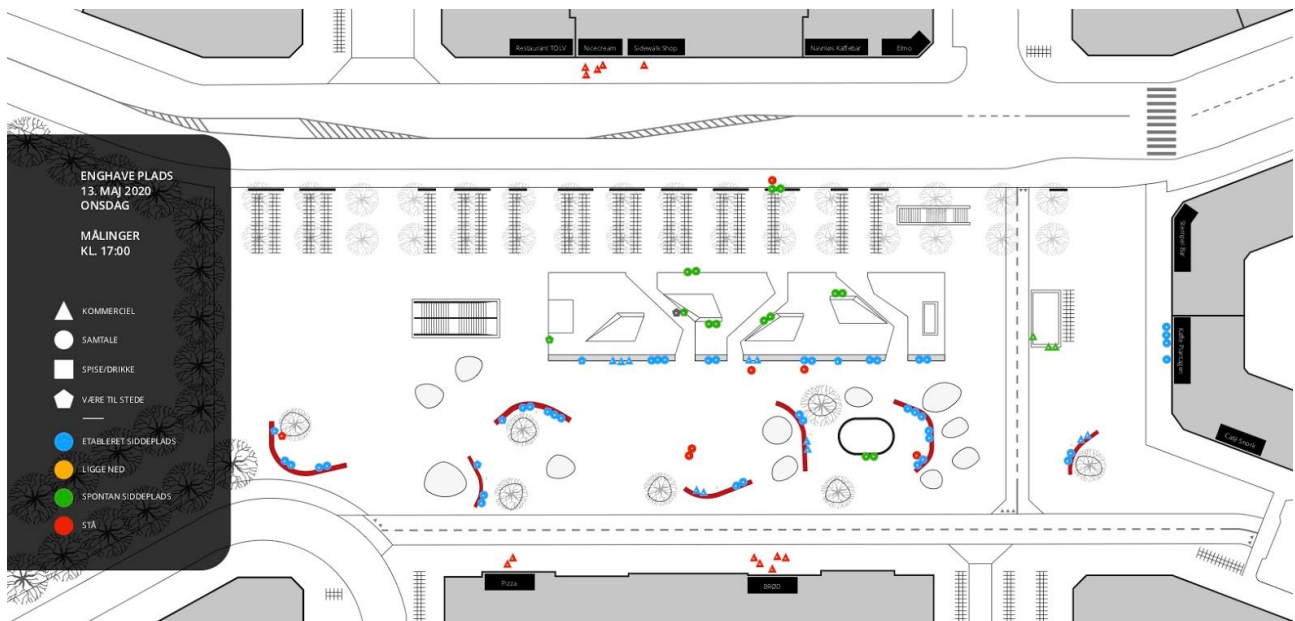
Analyse

Analyse kapitlet i denne rapport, vil med udgangspunkt fra vores metodiske observationsstudier præsentere resultaterne deraf med diagrammer til forståelse for tendenserne, inden og efter fase to. Første del af kapitlet analyseret diagrammer og statistikker, som vores adfærdsværktøj har resulteret i. Næste del af kapitlet vil der blive præsenteret observationerne efter åbningen i fase to, med efterfølgende diagrammer og statistikker. I Bilag 1 og Bilag 2 findes samtlige registreringer.

Observationer inden genåbningen i fase to

Ved første observation onsdag d. 13. maj kl 17-19, var der mellem 83 og 92 mennesker i byrummet. Ved anden observation fredag d. 15. maj kl 17.00 til 19.00, var der mellem 59 og 79

mennesker i byrummet. Fordelingen af aktiviteter og positioner i byrummet illustreres på følgende tegning. Tegningen viser brugernes stationære brug af Enghave Plads onsdag d. 13. maj kl 17.



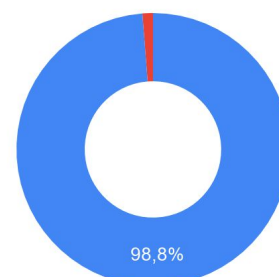
Figur 7: Observations resultater (Bilag 1, s.1).

Her ses det, hvordan brugerne sidder i grupper på maksimalt tre personer, og med forholdsvis god afstand til andre enkeltpersoner eller grupper. Brugere sidder med afstand og er jævnt fordelt på de etablerede- og spontane siddepladser på hele den centrale del af Enghave Plads. Kun omkring kørerne til de enkelte kommercielle aktører, som har åbent, som Nicecream, Sidewalk Shop, BRØD og pizzariaet kommer brugerne tættere på hinanden, mens de er stående. Her kan spores en tendens til, at brugerne på det givne tidspunkt, har respekt for COVID-19 og risikoen de retningslinjer der bør overholdes (eksempelvis behørig afstand). Vi har ikke direkte undersøgt om brugerne holder afstand af hensyn til COVID-19, men hvis disse observationer sammenlignes med observationerne efter åbningen i fase to, er der en klar forskel på hvordan brugerne holder afstand til hinanden.

Der er ved denne observation d. 13. maj, ingen aktivitet omkring de kommercielle aktører på Enghave Plads som på dette tidspunkt er lukket.

Graf 1: Etablerede siddepladser: Onsdag d. 13. maj
Fordeling af etablerede siddepladser, samlet for dagen

● Offentlige siddepladser ● Kommercielle siddepladser

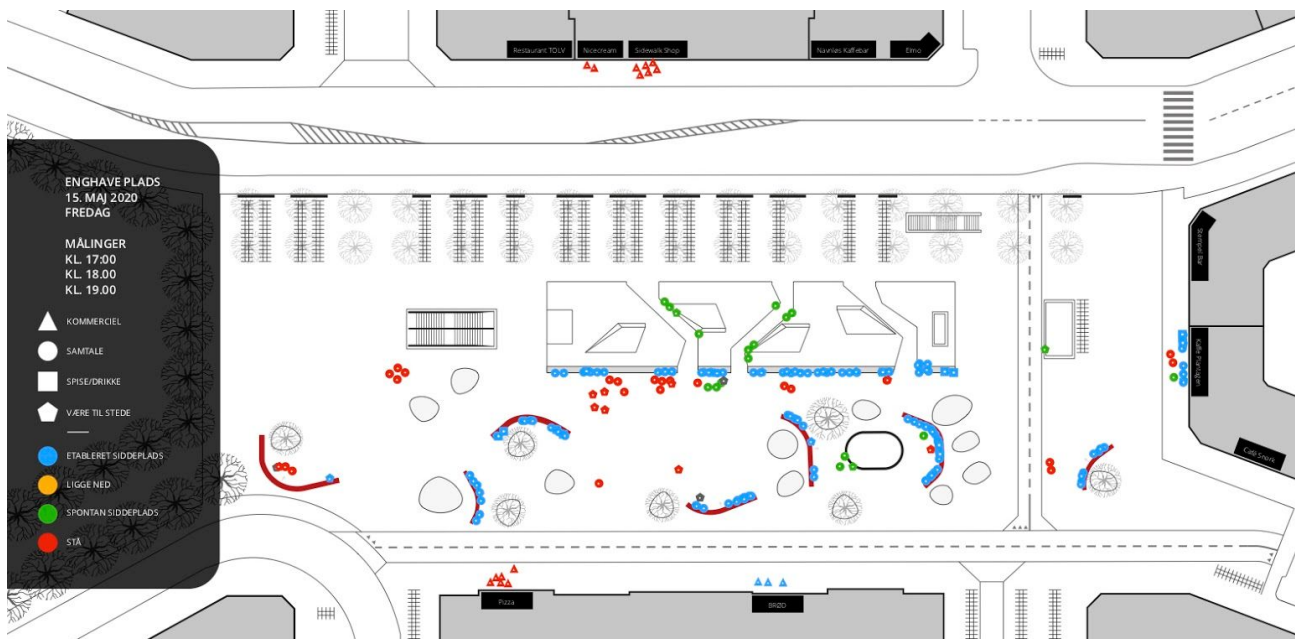


Vores samlede registreringer af etablerede siddepladser for d. 13. maj viser, at blot to brugere er siddende på en kommerciel aktørs siddepladser (se graf 1).

Omtrent alle brugerne benytter offentlige siddepladser, men dette ændrer sig dog når de kommercielle aktører åbner op som led i fase 2. Dette blandt andet som følge af, at de kommercielle aktører, såsom Stempel Bar, Kaffe Plantagen og Café Snork, sætter kommercielle siddepladser, i form af café- borde og stole, ud foran deres beværtninger. Inden vi når til sammenligningen af dette, giver den næste kortlægning et indblik i, hvordan brugerne af Enghave Plads har opholdt sig fredag d. 15. maj, i tidsrummet fra kl. 17-19.

Kortlægning af alle observationer fredag d. 15. maj kl 17-19

Nedenstående tegning viser hvor mange og hvor brugerne af Enghave Plads, i løbet af den givne dag opholder sig. Her stemmer brugernes tendenser i byrummet nogenlunde overens med observationerne fra d. 13. maj. Denne kortlægning, viser hvordan brugerne har benyttet byrummet med inddragelsen af alle tidsrummene fra vores observation den dag.



Tegning 8: Observations resultater (Bilag 1, s. 8).

Denne kortlægning påviser hvordan folk i overvejende grad benytter de etablerede siddepladser, imens der er et fåtal på de spontane. Der er på denne dag meget begrænset kommerciel aktivitet, og mange der har samtale. Yderligere kan der ud fra denne kortlægning beskrives, at solen er på vej ned og kaster skygger over byrummet. Derfor er der en tendens til, at rykker folk i løbet af observationen væk fra skyggen og op i den solrige del af området, som er til højre på kortet. Det er også til højre, hvor butikkerne er placeret, hvilket kan påvirke hvordan brugerne benytter dette, når de kommercielle aktører åbner.

Observationer efter åbningen af restauranter og caféer

Vores første måling efter åbningen af café og restauranterne, var mandag d. 18. maj, altså dagen for starten af fase to, under de tidligere beskrevne forhold. Kl. 17. var der 165 mennesker der befandt sig i byrummet.

Onsdag d. 20. maj kl. 17.00. og 18.30, var der mellem 267 og 272 mennesker på Enghave Plads. Altså en stigning af antallet af mennesker på Enghave Plads i samme tidsrum som fem dage før. Eftersom restauranter og caféer omkring Enghave Plads nu havde åbent, var det både lidt bedre vejr, men også langt større muligheder omkring pladsen for at købe fornødenheder og aftensmad. Dette kan ifølge vores observationer have medvirket til, at give brugere årsag til at benytte byrummet. De samme tendenser gør sig gældende på observationen lavet den 20. maj, altså to dage efter åbningen af de kommercielle aktiviteter.

Nedenstående kortlægning af observationerne af fredag d. 20. maj kl 17.00, viser den observerede ændring af antallet af mennesker i byrummet. Specielt antallet af de blå trekanten – altså kommercielle etablerede siddepladser, er steget markant. På dette tidspunkt er udgangspunktet for opholdet i byen anderledes, ud fra starten af fase to. Der er flere mennesker, de er generelt i større grupper og der er mindre afstand imellem dem.



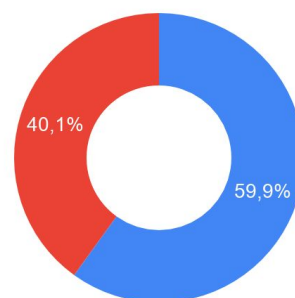
Figur 9: Observations resultater (Bilag 1, s. 10).

Ved observationerne efter åbningen af de kommercielle aktører, er der 155 kommercielle siddepladser i brug i det observerede tidsrum. Dette er i høj grad hvor solen befinder sig sidst på dagen, og hvor caféer og restauranter ligger og er åbnet to dage tidligere. Der er dog også langt flere mennesker på spontane siddepladser rundt omkring i rummet, selvom der enkelte af de etablerede steder, godt kunne være plads til flere. For eksempel omkring de nyåbnede kommercielle instanser er der rigtig mange mennesker, som sidder tættere end de gør i selve byrummet, efter fase to af genåbningen.

Graf 2 viser, hvordan procentdelen af brugerne benytter byrummet, i forhold til andel af kommercielle siddepladser og offentlige siddepladser. Der er altså efter starten af fase to, stadig overvejende andel af brugere i byrummet, som benytter de offentlige siddepladser. De kommercielle siddepladser er dog steget til 40,1%.

Graf 2: Etablerede siddepladser: Onsdag d. 20. maj
Fordeling af etablerede siddepladser, samlet for dagen

● Offentlige siddepladser ● Kommercielle siddepladser



Der er ved denne observation generelt flere mennesker i byrummet, hvilket gør at statistikken kan afvige fra samme statistik fra onsdag d. 13. maj. Ikke desto mindre, fylder brugere i byrummet på Enghave Plads ved observationen d. 20. maj, tæt på halvdelen af alle siddepladser i byrummet. Disse tendenser kan videreføres til næste graf med alle observationerne fra den observerede dag onsdag d. 20. maj. Denne kortlægning viser en kontrast til observationen d. 15. maj, i og med hvordan brugerne af Enghave Plads har benyttet byrummet før og efter fase to af genåbningen. Nedenstående kort viser, hvordan brugerne af Enghave Plads benytter rummet, efter åbningen af de kommercielle instanser. Der er en overvægt af kommerciel aktivitet i rummet, både hvor solen skinner til højre på kortet, men også i resten af byrummet, hvor mange har benyttet sig af de 'nye, men gamle' muligheder for at benytte byrummet, i form af at sidde på café eller restaurant. Der er klart flere mennesker i byrummet, når de kommercielle instanser er åbne og giver mulighed for en siddeplads i solen.

Kortlægning af alle observationer onsdag d. 20. maj kl. 17-19.

Vores observationer er med til at udpensle hvorfor nogle steder bliver brugt og andre ikke. Denne observation påpeger, hvordan de offentlige etablerede siddepladser var taget i brug over hele Enghave Plads.



Figur 10: *Observations resultater (Bilag 1, s. 12).*

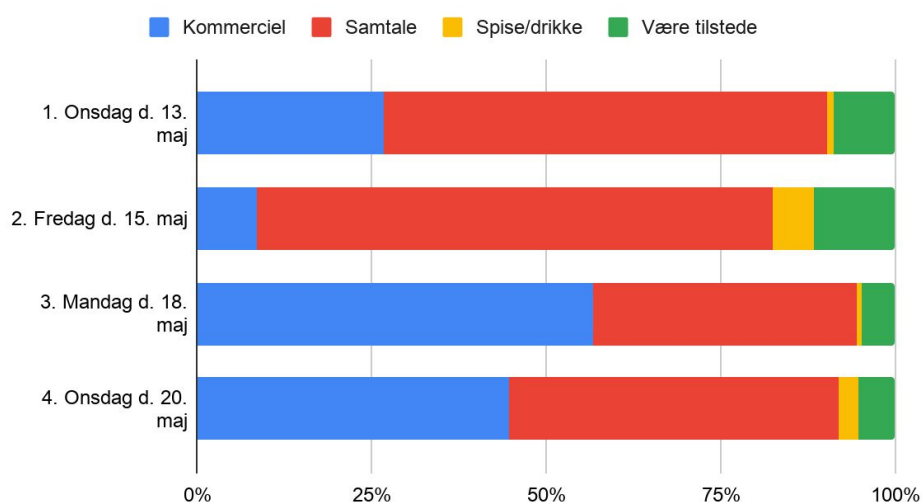
Når disse er fyldte, bortset fra få steder, benytter folk sig i stedet af de spontane siddepladser. Det kan påpeges om brugerne af rummet, har en større tendens til at blive i rummet, hvis der er mulighed for kommerciel aktivitet, selvom det ikke er etablerede siddepladser. Sol, vind og vejr spiller ind, men også lempelsen af restriktionerne ud fra COVID-19. Enghave Plads henvender sig under normale forhold til de brugere der benytter rummet, med et kommercielt formål, og uden opmærksomhed på risikosamfundet. Brugere af Enghave Plads, sidder på dette tidspunkt generelt meget tættere sammen og i større grupper, end ved vores observationer lavet inden starten af fase to.

Sammenligning af aktiviteter på Enghave plads

Det følgende afsnit vil ud fra statistikker og figurer sammenligne de observerede tidspunkter og det observerede, med alle dagene i samme graf.

Nedenstående graf (graf 3) viser de noterede aktiviteter ud fra vores framework, som ændrer sig meget fra før og efter starten af fase to. Denne pointe er interessant for at forstå, udviklingen af byrummet gennem alle dagene sort på hvidt.

Graf 3: Fordeling af aktiviteter pr. dag



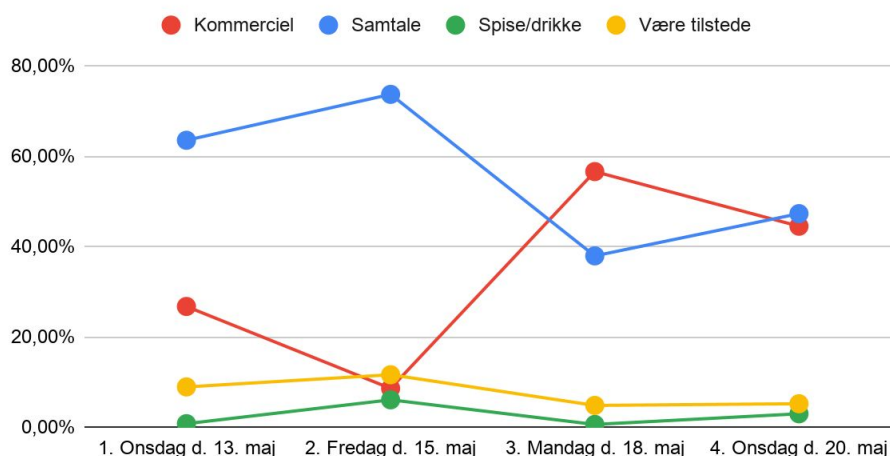
Onsdag d. 13. maj og fredag d. 15. maj, er der henholdsvis 73,3% og 91,4% af menneskene der befandt sig i rummet, som benytter andet end kommercielle aktiviteter. Efter åbningen af de kommercielle instanser i byrummet, ændrer det sig drastisk ud fra vores observationer mandag d.

18. maj og onsdag d. 20. maj. Her er procentdelen af kommerciel aktivitet på henholdsvis 57% og 44,5%. Det kan påpeges at byrummet ud fra denne statistik viser, at når der er mulighed for kommerciel aktivitet i byrummet, benyttes de af brugerne. I byrummet er der desuden designet og tilrettelagt for caféerne og restauranterne, ligger hvor solen går ned og med meget udeareal, som skaber muligheden for kommercielle siddepladser.

Inden starten af fase to, er der flere desuden flere brugere som benytter stedet til at være tilstede, før åbningen af restauranter og caféer, hvor formålet med ophold i byrummet, ikke har samme indflydelse fra de kommercielle instanser. Inden åbningen af de kommercielle instanser, er der generelt også en større andel, som benytter sig af samtale. Opholdet i rummet før åbningen af de kommercielle instanser, bærer stærkt præg af både antallet af mennesker i rummet, men også deres aktivitet.

Nedenstående graf påviser yderligere ændringen i udviklingen af, brugerne på Enghave Plads' aktiviteter over de observerede dage.

Graf 4: Fordeling af aktiviteter pr. dag



Denne graf viser brugen af rummet yderligere, før og efter åbningen af de kommercielle instanser på Enghave Plads. Den viser at fordelingen af aktiviteter, ændrer sig betydeligt på Enghave Plads over vores fire observations dage. Hvor der onsdag d. 13. og fredag d. 15. maj, er 26,4% og 11,6% kommerciel aktivitet, stiger dette til 57% og 44,5% mandag d. 18 og onsdag d. 20. maj. Altså når

muligheden for kommerciel aktivitet i området blev en mulighed med starten af fase to, har byrummet massere af kommercielle siddepladser.

Opsamling

Ud fra vores udarbejdede observationer, figurer og statistikker, er der en ændring i hvordan brugere på Enghave Plads opholder sig før og efter fase to af Danmarks genåbning. COVID-19 og dens restriktioner satte inden åbningen af kommercielle aktører, præg på brugen af byrummene, hvorved der var færre mennesker generelt i byrummet, men procentvis flere som benyttede byrummet uden et kommercielt formål. Efter starten af fase to, har der vist sig tendenser som påpeger hvordan næsten halvdelen af al aktivitet på Enghave Plads tjente et kommercielt formål. Vores observationer, figurer og statistikker vil i næste kapitel blive diskuteret, med henblik på at beskrive nogle af tendenser ud fra vores inddragede teorier.

Diskussion

Risikosamfundet, globalisering og urbanisering

De risici der er tale om i Becks teori om Risikosamfundet er trusler som kan ramme alle. Det er tydeligt at en trussel som COVID-19 netop udgør en risiko for alle mennesker, uanset socialt niveau eller nationalitet. Umiddelbart vil virussen, ifølge Becks teori, blot forstås som en risiko der var dominerende i det førmoderne samfund, fordi det er en naturskabt trussel. Alligevel kan der argumenteres for at COVID-19, selvom den ikke er menneskeskabt, dog er blevet en reel risiko, på niveau med andre risici i risikosamfundet, fordi den har kunne sprede sig ukontrolleret ved hjælp af menneskelige aktiviteter. Den kan derfor, mener vi, anses som én af de nye risici under risikosamfundet, fordi den udgør en alt-rammende trussel mod alle mennesker. Også selvom truslen i princippet kan undgås, ved hjælp af forholdsregler såsom at isolere sig eller at bære værnemidler, er der dog stadig en karakter af et alt-rammende fænomen. Vores påstand om dette fænomen som værende én af risikosamfundets trusler, bryder dog en anelse med Becks teori, som siger at de nye risici har karakter af at være fremtidige trusler. Mens at COVID-19 må siges at være en nu-og-her trussel. Omvendt så forholder vi os til denne trussel, ved at begrænse smittekæderne for på længere sigt at undgå spredningen af virussen og en mulig større trussel, hvor flere smittes.

Især de menneskeskabte omstændigheder, som vi mener gør COVID-19 til én af risikosamfundets nye risici, som globalisering og urbanisering, har betydning for den måde denne virus har spredt sig på. Vores globaliserede verden betyder at mennesker har nem adgang til hele verden og de i stort omfang krydser grænser og lange afstande, konstant og på kort tid. Det betyder at der ikke er langt fra et lokalt marked i en kinesisk provinsby, til Vesterbro i København. En lokal trussel i form af COVID-19, har relativt hurtigt kunne finde vej ud i verden og har skabt internationale konsekvenser. Også urbaniseringen karakteriserer hvordan vi, i omfattende grad bor på mange steder i verden, spiller en rolle for, hvor stor en trussel COVID-19 er. Når virussen spreder sig gennem tæt kontakt mellem mennesker, så spiller befolkningstætheden i vores byer netop en stor rolle for, hvordan smittekæder let kan opstå og udvikle sig. At vi både bor tæt og flere mennesker sammen, forstærker blot effekten af denne virus som en trussel.

Truslen sætter agendaen

I risikosamfundet er det de aktuelle risici der fastlægger retningen for samfundet, ligesom det har gjort sig gældende med den globale opvarmning og de måder, hvorpå denne trussel ændrer vores samfund på. Således gør det sig også gældende med COVID-19, som også har tvunget den danske regering til at ændre dagsordenen for vores samfund. Helt ned på gadeplan og på et individuelt niveau, har COVID-19 haft betydning for vores verden, gennem retningslinjer, regler og love – disse som har kunne måles, endda med et blotte øje. Også som det med urbanisering har været nødvendigt at fastsætte regler for hvordan mennesker bor og lever tæt sammen i byen, med eksempelvis trafikregler, som skal forebygge færdselsulykker. Så har COVID-19 også været genstand for nye regler i byrummet, som behørig afstand til andre mennesker og lukkede caféer.

De lav-intense kontaktformer

Jan Gehl beskriver det som de lav-intense kontaktformer, som sker mellem mennesker i byrummet og som er det der karakteriserer byliv. Og netop disse passive interaktioner, som vi måske ikke bemærker til dagligt under normale omstændigheder, viser sig pludselige at være vigtige (en trang/behov) i forbindelse med COVID-19. Når vi over en længere periode bliver bedt om at blive hjemme og undgå kontakt med mennesker er det – udover de mere betydelige kontaktformer såsom nære venner og bekendtskaber (Gehl, 2011) – de lav-intense kontaktformer som bliver

undertrykt. Og når denne form for kontakt kendetegner skellet mellem det at være alene og det at være sammen, så mener vi, at COVID-19-situationen netop kan gøre mennesker mere alene (hmm). Når bylivet forsvinder, så skærpes overgangen mellem isolation og det at være sammen med andre mennesker og der skal pludselig mindre til for at føle sig isoleret eller alene. Derfor må byrummet, som rammen for bylivet, også ses som et sted (arena/scene) hvor mennesker under isolation, kan søge hen for at få stillet et behov – for at udbløde (udviske?) skellet mellem at være isoleret og blandt andre. Byrummet kan derfor være afgørende for byboeres trivsel under COVID-19-situationen, fordi det er her behovet for den lav-intense kontakt kan stimuleres. Men også fordi behovet for høj-intense kontaktformer kan stimuleres her, fordi det er muligt at mødes med relationer udendørs, som ellers ikke havde kunne lade sig gøre under almindelige omstændigheder indendørs.

Gentrificering af Enghave Plads

Ved observationerne af Enghave Plads, har vi taget en del udgangspunkt i, hvordan Gehl har beskrevet sin metode til at undersøge et byrum. Det kan dog her diskuteres, om byrummet ender med at appellere til alle samfundsgrupper i planlægningsprocessen, hvis et byrum planlægges ud fra arkitektoniske og velfungerende udemiljøer i det offentlige rum. Ikke alle samfundsgrupper har dette som et behov, og denne metode favoriserer uden tvivl nogle samfundsgrupper. I dette tilfælde, kan det diskuteres om det er de aktører, som bidrager til gentrificeringen i et område. Det kunne være blevet undersøgt, hvordan de øldrikkere som er blevet henvist til et 'midlertidigt' læskur, har det med det. Den gruppe, kunne man forestille sig ikke havde behov for Gehls beskrivelse af trygheden ved mange mennesker og øjne, gør byrummet mere trygt at opholde sig i. Gehl Architects er et arkitektfirma, med øje for livet i byen, hvor deres metoder i nogen tilfælde kan bidrage til en øget gentrificering af et område.

Vesterbro er som tidligere beskrevet, været genstand for debat om hvorvidt gentrificering har påvirket bydelen. Med lokalplanen for Enghave Plads Metrostationsplads blev borgere inddraget ved at lave en Åben tegnestue, hvor alle borgere kunne deltage og være med til at have indflydelse, på den nye Enghave Plads. Her kan det dog diskuteres hvilke grupper der i sidste ende ender med at dukke op til sådanne arrangementer. På den ene side sidder de lave

samfundsklasser, med et område med læ og en bænk. På den anden side, er der dem der går op i det arkitektoniske udtryk af byrum. Kontrasten er her til at føle på, og disse grupper vil naturligvis have forskellige visioner for området. Der bliver blandt andet i lokalplanen for Enghave Plads beskrevet, hvordan der i designet af Enghave Plads, skulle tages hensyn til de omkringliggende bebyggelsesfunktioner, men ikke beskrevet hvordan der skal tages hensyn til de nuværende brugere af rummet.

Der kan påpeges ud fra vores observationer, at der i dag er mange butikker, restauranter og caféer på Enghave Plads, som har et kommercielt formål. Det kan påpeges ud fra analysen af vores observationer, at Enghave Plads har en overvægt af kommerciel aktivitet i området, når butikker, caféer og restauranter skaber mulighed for dette. Dette er med til at mindske muligheden for lavere samfundsgrupper, som ikke har samme økonomiske muligheder for at benytte dette aspekt i byrummet. Tidligere blev disse grupper nødt til at flytte til andre og billigere områder i byen, og i dette tilfælde kan det være et spørgsmål om tid, før dem der benyttede Enghave Plads inden byfornyelsen, bliver nødsaget til at flytte sig helt fra byrummet.

Nu er området færdigt, men der er umiddelbart ikke nogen tegn på, at denne samfundsgruppe skal tilbage i byrummet - altså kan det diskuteres, at saneringen af Enghave Plads, er endnu et step i forlængelsen af den historiske gentrificering af området.

Proces, metode og framework

Vores videnskabsteoretisk tilgang til projektet, er konkret kommet til udtryk ved at vi i vores observationsstudier løbende har tilpasset vores case og metode ved først at ændre vores retning med vores case til COVID-19 og senere afgrænse os indenfor dette tema. Denne erkendelsesproces er et tydeligt eksempel på, hvordan den hermeneutiske cirkel er kommet til udtryk i vores arbejde, som et samspil mellem vores forforståelser og den nye viden vi har opnået, ved at arbejde med, observere og analysere vores empiri. Ligeledes kommer den hermeneutiske cirkel til udtryk i projektet ved at vi igennem arbejdsprocessen har ændret vores framework, således at det blot fokuserer på adfærden på Enghave Plads.

Vores erkendelsesproces har haft betydning for de valg vi har taget undervejs for vores case, hvor vi oprindeligt arbejdede med at kvalificere byrum, ud fra den oprindelige intension for stedet og så det realiserede byrum. Til at vi valgte at gribe en unik mulighed for at studere byrum under COVID-19 og senere præcisere dette valg til hvad der endte med at blive projektets case. Vores forforståelser har gennem projektet påvirket flere af de valg vi har taget, blandt andet det at vi har interesseret os for at undersøge byrum og ikke for eksempel motionsvaner under COVID-19. Og det er netop et valg på baggrund af den forforståelse vi bringer i spil fra vore uddannelse på Plan, By og Proces.

Vores rationaler undervejs i vores metodiske proces har betydet at vi er endt med et anderledes framework end vi begyndte med. De ændringer der er foretaget i vores metode, er sket ud fra nye erkendelser som vi har gjort os undervejs i processen. Vi har brugt lang tid på at udarbejde et framework, som oprindeligt skulle undersøge både stationær og bevægende adfærd, ud fra en mere kompleks omfattende sammensætning af undersøgelseskriterier, samt at undersøge kvaliteten af et byrum. Vi har dog måtte erkende at vores ellers systematiske og omhyggelige tilgang til vores framework, ikke kunne realiseres i selve projektet. Omvendt tager vi så den viden med os og vi har nu en bedre indsigt i den type proces til en anden gang.

Konklusion

Vi har taget udgangspunkt i et udarbejdet adfærdsværktøj, som har kunnet påvise brugerne af Enghave Plads' ophold. Dette har gjort det delvist muligt, at undersøge hvilke aktiviteter der udspiller sig mest i området før og efter starten af fase to.

Det kan konkluderes at brugerne formår at holde en vis afstand mellem hinanden og fremmede. Men efter fase to er tendensen, at brugerne finder plads til flere personer på mindre plads og i det hele taget sidder tættere på hinanden og fremmede, selvom COVID-19 stadig hænger. Det kan også konkluderes at menneskers behov for lav-intense kontaktformer, kan forklare hvorfor der kan konstateres en stor stigning af brugere i byrummet, efter åbningen i fase to. Ved åbningen af blandt andet caféer og restauranter, har brugerne igen mulighed for at få stillet deres behov for, at komme ud og være blandt andre mennesker og blive set og hørt.

Det kan ud fra vores observationer også konkluderes, at Enghave Plads appellerer til højere samfundsgrupper, ud byrummets design, når samfundet ikke er underlagt restriktioner ud fra COVID-19. Ved åbningen af fase to, ændrer mængden af kommerciel aktivitet sig drastisk. Op imod halvdelen af aktiviteten på Enghave Plads, er kommerciel aktivitet. Det kan altså konkluderes, at under normale forhold, er Enghave Plads byrummet designet ud fra formålet om, at skabe attraktive byer for at lokke blandt andet indbyggere, medarbejdere og investeringer til byen. Dette kommer også til udtryk ved den historiske beskrivelse af gentrificering ved planlægningsprocesser, med nedsat prioritering af tidligere brugere af Enghave Plads, som er blevet henvist til et midlertidigt opholdssted. Enghave Plads er derfor et byrum der i høj grad appellerer til brugere med kommercielle interesser, for deres brug af byrummet. Planen omkring renoveringen af Enghave Plads, er derfor ifølge vores observationer, blot endnu et led af gentrificeringen af attraktive områder i byen.

Brugernes ophold på Enghave Plads, under genåbningen i fase to under COVID-19, kan ved hjælp af observationsstudier forstås som, at der efter fase to, er flere mennesker i byrummet og mere kommerciel aktivitet. Det hænger sammen med de lav-intense kontaktformer om, at komme ud blandt andre mennesker igen, men kan også sættes i kontekst til den historiske udfasning af de lavere samfundsgrupper, i planlægningen af byrum såsom Enghave Plads.

Litteraturliste

- Beauregard, Robert. (2007). The Chaos and Complexity of Gentrification. I: Neil. Smith & Peter. Williams (Red.), Gentrification of the City (s. 35-55). Routledge.
- Beck, Ulrich. (1988). Die organisierte Unverantwortlichkeit. Gegengifte, (468). Frankfurt: Suhrkamp.
- Beck, Ulrich. (1991). Überlebensfragen, Sozialstruktur und ökologische Aufklärung. Politik in der Risikogesellschaft, s. 117-139. Frankfurt: Suhrkamp.
- Beck, Ulrich. (1996). World risk society as cosmopolitan society? Ecological questions in a framework of manufactured uncertainties. Theory, Culture & Society, 13(4), 1-32.
- Beck, Ulrich. (2000). What is globalization?. Polity Press. (Originalværk udgivet 1997)
- Beck, Ulrich. & Rasborg, Klaus. (1997). Risikosamfundet: på vej mod en ny modernitet. København: Hans Reitzel.
- Erhvervsministeriet, .. (2020). Retningslinjer for ansvarlig indretning af restauranter, caféer, forlystelsesparker, hoteller og feriecentre m.v. i lyset af udbruddet af COVID-19. Erhvervsministeriet.
- Frederiksberg Kommune, .. (2020, 27. marts). Frederiksberg Have lukkes for løb. Frederiksberg Kommune. Lokaliseret den 20 .maj 2020 på <https://www.frederiksberg.dk/nyheder/frederiksberg-have-lukkes-loeb>
- Gottdiener, Mark., Hutchison, Ray. & T. Ryan, Michael. (2018). The New Urban Sociology (5. udg.). Routledge. (Originalværk udgivet 2015)
- Held, David., McGrew, Anthony., Goldblatt, David. & Perraton, Jonathan. (1999). Contents and Introduction. I: James N.. Rosenau (Red.), Global Transformation: Politics, Economics and Culture (s. 1-31). Stanford University Press.
- Henriksen, C. S. . (2002). Den sociale status og udvikling på Indre Vesterbro. CASA.
- Herman Hansen, Mogens. (s.d.). Urbanisering [Definition]. Den Store Danske, Gyldendal. Lokaliseret den 14.05 2020 på <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=177368>
- Københavns Kommune, .. (2005). Indre Vesterbros Fornyelse: Planlægning og gennemførelse. Richard Larsen Grafisk A/S.

- Københavns Kommune, .. (2012). Enghave Plads Metrostationsplads: Lokalplan nr. 467. Center for bydesign.
- Larsen, H.G.. & Lund Hansen, A. (2008). Gentrification - Gentle or Traumatic? : Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen. Urban Studies.
- Mølskov, René. (2020). Øldrikerne skal tilbage på Enghave Plads. KøbenhavnLIV, VesterbroLIV. Lokaliseret den 20.Maj 2020 på <https://kbhliv.dk/vesterbro/vesterbro-nyheder/2020/01/25/oeldrikerne-skal-tilbage-paa-enghave-plads/>
- Politi, .. (s.d.). Politiets tiltag mod COVID-19 i Danmark. Politi. Lokaliseret den 20.Maj 2020 på <https://politi.dk/coronavirus-i-danmark/forlaengelse-af-tiltag-mod-covid-19-i-danmark>
- Smith, Neil. & Williams, Peter. (2007). Gentrification of the City (2. udg.). Routledge. (Originalværk udgivet 1986)
- Statens Serum Institut (2020). COVID-19. Statens Serum Institut. Lokaliseret den 5.Maj 2020 på <https://www.ssi.dk/sygdomme-beredskab-og-forskning/sygdomsleksikon/c/covid19>
- Statens Serum Institut (2020a). Udbrud med COVID-19. Statens Serum Institut. Lokaliseret den 20.Maj 2020 på <https://www.ssi.dk/aktuelt/sygdomsudbrud/coronavirus>
- Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2020). Aktuel overvågning af situationen på arbejdsmarkedet: Status tirsdag den 19. maj 2020. Regeringen.
- Sørensen, Mads P.. & Christiansen, Allan. (2006). Ulrich Beck: Risikosamfundet og det andet moderne. Aarhus Universitetsforlag.
- Veksø, .. (s.d.). Enghave Plads: Vesterbro. Veksø. Lokaliseret den 20 maj 2020 på <https://www.vekso.dk/projekter/referencer/enghave-plads/>
- Wirth, Louis. (1938). Urbanism as a Way of Life. American Journal of Sociology, (44).
- World Health Organisation (2020). Coronavirus disease (COVID-19) pandemic. World Health Organisation. Lokaliseret den 20.maj 2020 på https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019?gclid=CjwKCAjw5Ij2BRBdEiwA0Frc9cOrpuMW2K9DJjHpU7HIY08-7wU84EWeEhMZv9qrxeoW5oXTWTl6exoCb54QAvD_BwE

- Worldometer, .. (s.d.). Covid-19 coronavirus pandemic. Worldometer. Lokaliseret den 20.maj 2020 på <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Gehl, Jan. (2010). *Cities for people*. Island Press.
- Gehl, Jan. (2011). *Life Between Buildings: Using Public Space*. Island Press.
- Gehl, Jan. & Svarre, Birgitte. (2013). *How To Study Public Life*. Island Press.
- Gehl, Jan. & Gemzøe, Lars. (2004). *Public Spaces - Public Life : Copenhagen*. (3. ed.). Danish Architectural Press.
- Statens Kunstfond. (2009). *Jan Gehl: Modtager af hædersydelse*. Statens Kunstfond. Lokaliseret den 10.05 2020 på <https://www.kunst.dk/om-os/haedersydelse-og-praemieringer/modtagere/jan-gehl>